

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Metsätalouden koulutusohjelma

Janne Heiskanen

Ammattikorkeakouluopiskelijoiden kiinnostus riistametsänhoitoa
kohtaan

Opinnäytetyö
Toukokuu 2016

OPINNÄYTETYÖ
Toukokuu 2016
Metsätalouden koulutusohjelma

Karjalankatu 3
80220 JOENSUU
013 260600

Tekijä(t)
Janne Heiskanen

Nimeke
Ammattikorkeakouluopiskelijoiden kiinnostus riistametsänhoitoa kohtaan

Toimeksiantaja
Suomen riistakeskus

Tiivistelmä

Riistametsänhoidolla tarkoitetaan metsänhoidon toteuttamista riistan kannalta suotuisin menetelmin. Viime aikoina aihetta on käsitelty esimerkiksi mediassa aiempaa enemmän, mutta lisääntyneestä huomiosta huolimatta sitä ei metsätalouden koulutuksessa ainakaan vielä ole huomioitu erityisen laajasti.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kyselytutkimuksella saatujen tulosten pohjalta selvittää ammattikorkeakouluopiskelijoiden suhtautumista riistametsänhoitoon ja sen koulutukseen. Lisäksi lukijalle annetaan tietoa riistametsänhoidosta ja siihen liittyvistä menetelmistä. Opinnäytetyön toimeksiantajana toimi Suomen riistakeskus.

Tutkimus toteutettiin internet-pohjaisen Surveypal-sovelluksen avulla kevään 2016 aikana. Kyselylomakkeessa oli 36 kysymystä, jotka liittyivät esimerkiksi opiskelijoiden aiempiin kokemuksiin ja koulutuksessa koettuihin kehitystarpeisiin. Lomake lähetettiin niihin Suomen kuuteen ammattikorkeakouluun, joissa tutkimuksen toteutushetkellä toimi metsätalouden koulutusohjelma.

Kyselystä ilmeni, että opiskelijat ovat pääosin hyvin kiinnostuneita riistametsänhoidosta ja toivoisivat aihetta käsiteltävän metsätalouden koulutuksessa nykyistä enemmän. Eri-tyisesti maastokohteisiin tutustumista ja muuta käytännön opiskelua toivottiin lisättävän. Kyselyn perusteella on syytä olettaa riistametsänhoidon suosion kasvavan ja alan toimijoiden järjestämille koulutuksille olevan jatkossa kysyntää.

Kieli
suomi

Sivuja 37
Liitteet 3

Asiasanat
Riista, metsänhoito, kyselytutkimus

THESIS
May 2016
Degree Programme in Forestry

Karjalankatu 3
80220 JOENSUU
FINLAND
013 260600

Author(s)
Janne Heiskanen

Title
Interest Towards Game-based Forest Management among Students in Universities of Applied Sciences

Commissioned by
The Finnish Wildlife Agency

Abstract

Game-based forest management means taking different game species and their needs into account when carrying out different forest management operations. This topic has recently been widely discussed in the media, but despite its increasing popularity, the game-based forest management still has a relatively small role in forestry education.

The purpose of this thesis is to determine if forestry students find game-based forest management interesting, and to sum up their opinions on the education of the topic. It also includes a brief introduction to game-based forest management and its methods. The thesis was commissioned by the Finnish Wildlife Agency.

The enquiry was carried out using an application software during the spring of 2016. The question form contained 36 questions, concerning students' own experiences and opinions on different matters. The enquiry was addressed to the third and fourth year forestry students in six Finnish universities of applied sciences giving education in forestry.

The results state that most forestry students are highly interested in game-based forest management, and wish the topic to become more visible in education. One of the most common suggestions was to increase the amount of practical introduction to the matter, such as visiting outdoor locations. It is safe to estimate that game-based forest management will gain more popularity in the future, and that different courses and trainings will gather audience.

Language
Finnish

Pages 36
Appendices 3

Keywords
Game, forest management, enquiry

Sisältö

1	Johdanto	6
2	Riistametsänhoito	7
3	Riistalle tärkeät rakennepiirteet.....	9
4	Huomioitavat riistaeläinlajit	12
4.1	Metsäkanalinnut.....	13
4.1.1	Metso	15
4.1.2	Teeri	16
4.1.3	Pyy.....	16
4.1.4	Riekko.....	17
4.2	Hirvi	18
4.3	Metsäjänis.....	19
5	Kyselytutkimus.....	21
5.1	Tausta ja tavoitteet	21
5.2	Toteutus.....	21
6	Tutkimustulokset.....	23
6.1	Riistametsänhoidon koulutus	23
6.2	Itsenäinen tiedonhankinta.....	26
6.3	Riistametsänhoidon merkitys	29
6.4	Vastajien tausta	32
6.5	Suhtautuminen riistanhoitoon	33
6.6	Avoin palaute	33
7	Johtopäätökset	34
	Lähteet.....	37

Liitteet

Liite 1	Kyselyn saateteksti
Liite 2	Kyselylomake
Liite 3	Poimintoja avoimista vastauksista

1 Johdanto

Riistametsänhoito eli riistapainotteinen metsänhoito on eräänlainen metsätalouden trendi, jota on viime aikoina käsitelty niin metsän- kuin riistanhoidonkin yhteydessä. Aihe tuntuu ainakin jossain määrin kiinnostavan sekä metsänomistajia että metsästäjiä, ja sitä ovatkin omissa artikkeleissaan käsitelleet esimerkiksi metsäalan ajankohtaislehti Metsälehti sekä metsästäjille suunnattu Suomen riistakeskuksen tiedotuslehti Metsästäjä. Metsätalouden koulutuksessa riistametsänhoitoa on kuitenkin käsitelty suhteellisen vähän.

Nykypäivän metsänhoidossa korostuvat muun muassa metsien monimuotoisuuden turvaaminen ja metsien monikäyttömahdollisuuksien edistäminen. Riistametsänhoito sen sijaan tuntuu muun luonnonhoidon rinnalla jääneen hieman pimentoon, siitäkin huolimatta että riistaa suosivalla metsänhoidolla voidaan vaikuttaa suoraan myös muun luonnon hyvinvointiin. Niin metsästys kuin muukin riistanhoitotoiminta on metsäalan opiskelijoiden keskuudessa varsin suositua, ja siksi myös riistametsänhoidon lienee syytä olettaa tulevaisuudessa yleistyvän.

Opinnäytetyön tutkimusosuuden aihe hahmottui loppuvuodesta 2015 Metsästäjä-lehdestä luetun riistametsänhoitoa käsittelevän artikkelin pohjalta. Alkuperäisenä ajatuksena oli kyselytutkimuksen avulla selvittää, ovatko metsänomistajat yleisesti kiinnostuneita toteuttamaan riistametsänhoidon toimenpiteitä omissa metsissään. Metsänomistajien yhteystietojen hankinta tulisi tällöin osoittautumaan haasteelliseksi, joten tutkimusta varten tarvittaisiin toimeksiantaja joka asiassa osaisi auttaa.

Mahdollisuutta tutkimuksen toimeksiantoon tiedusteltiin Suomen riistakeskuksetta, sillä se on ollut varsin näkyvästi mukana niin riistametsänhoidosta tiedottamisessa kuin muissakin riistanhoitohankkeissa. Erikoissuunnittelija Mirja Rantalán kanssa käytyjen keskustelujen myötä kysely päädyttiin tekemään metsänomistajien sijaan nykyisille metsätalouden opiskelijoille, sillä juuri heidän mielipi-

teistään olisi juuri nyt Suomen riistakeskukselle enemmän hyötyä. Kohderyhmäksi tarkennettiin myöhemmin kolmannen ja neljännen vuoden ammattikorkeakouluopiskelijat, sillä heillä oletettiin olevan jo riittävän laaja käsitys esimerkiksi metsänhoidon toimenpiteiden vaikutuksista, jotta heidän vastauksistaan saataisiin käyttökelpoista tietoa.

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää opiskelijoiden mielenkiintoa riistametsänhoitoa kohtaan, kartoittaa heidän mielipiteitään riistanhoidosta yleisesti sekä koota yhteen mahdollisia kehitysehdotuksia aiheen käsittelemisestä metsätalouden koulutuksessa. Tutkimustulokset tulevat Suomen riistakeskuksen käyttöön, ja niitä hyödynnetään jatkossa esimerkiksi riistametsänhoidon koulutuksen ja erilaisten koulutusmateriaalien suunnittelussa.

2 Riistametsänhoito

Riistametsänhoidolla tarkoitetaan sellaisia metsänhoidon yhteydessä toteutettavia toimenpiteitä joilla luodaan ja ylläpidetään riistaeläimille suotuisia elinympäristöjä, samalla kannattavaa puuntuotantoa edistäen. Käytännössä riistametsänhoidolla pyritään siis turvaamaan riistaeläinlajeille riittävästi suojaa ja ravintoa, mikä tapahtuu esimerkiksi varvikkoa, tiettyjä puulajeja sekä erilaisia pienialaisia tiheikköjä säästämällä. (Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio 2014a, 6.) Riistametsänhoidon kannalta tärkeitä rakenteita ja metsissä toteutettavia toimenpiteitä on käsitelty luvussa 3 ja eläinlajikohtaisesti luvussa 4.

Riistametsänhoidon voidaan katsoa edistävän niin sanottua metsien monikäyttöä, jossa keskitytään rahallisen tuoton lisäksi myös metsän muihin käyttömahdollisuuksiin. Termiä alettiin käyttää yleisesti 1960-luvulta lähtien, jolloin muun muassa avohakkuiden saaman kritiikin myötä syntyi laajempi ymmärrys luonnon merkityksestä ja ympäristön erilaisista arvoista. Riistanhoito ja riistan hyvinvointi on kuitenkin huomioitu metsätaloudessa jo aiemminkin, muun muassa

1950-luvulla toteutettujen metson elinympäristökartoitusten muodossa. (Salo 2014, 200.)

Metsien monikäytön yhteydessä puhutaan nykyään usein myös niin sanotuista ekosysteemipalveluista, joilla tarkoitetaan kaikkia metsien ja soiden ihmiselle tuottamia hyötyjä. Ekosysteemipalvelut voidaan jakaa neljään pääryhmään, joita ovat tuotantopalvelut (esimerkiksi riista, puutavara, marjat ja sienet), sääntelypalvelut (esimerkiksi hiilen sidonta ja puhdas ilma), kulttuuripalvelut (esimerkiksi maisema, ulkoilu ja virkistys) ja tukipalvelut (esimerkiksi fotosynteesi ja ravinteiden kierto). Tukipalveluita kutsutaan myös ylläpitopalveluiksi, sillä ne luovat edellytyksiä myös muille ekosysteemipalveluiden ryhmille. (Metsähallitus 2015.)

Metsänhoito ja luonnonhoito ovat olennainen osa ekologisesti kestävästä metsänkäsittelystä, jonka vähimmäisvaatimukset on säädetty metsälaisissa (1093/1996). Vaikka metsänomistajat edelleenkin edellyttävät metsiltään hyvää taloudellista tuottoa, arvostetaan myös esimerkiksi virkistyksellisiä ja riistanhoidollisia tekijöitä tänä päivänä yhä enemmän. Hyvin hoidettu riistametsä tuottaa metsänomistajalle hyötyä paitsi metsästysmahdollisuuksien kasvamisena, myös mahdollisten metsästysvuokrista saatujen tulojen muodossa. Hyvässä riistametsässä on varsinkin mustikkasadon vuoksi myös hyvät marjastusmahdollisuudet. (Tapio 2014b, 8 – 9.)

Metsänomistaja päättää itse omista tavoitteistaan metsänhoidossa, ja usein nämä tavoitteet vaihtelevat eri tiloilla. Lisäksi varsinkin suurehkoilla tiloilla voi jo yksittäisten kuvioidenkin käyttöön olla asetettuna erilaisia tavoitteita. Koska metsästä saatavat tulot koostuvat pääasiassa puun myynnistä, on esimerkiksi Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion laatimissa riistametsänhoitosuosituksissa keskitytty siihen, että riistan elinoloja saadaan kehitettyä alentamatta merkittävästi metsän taloudellista tuottoa. (Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio 2014a, 7.)

Riistametsänhoidon vaikutukset talousmetsän kasvatukseen mietityttävät monia, kuten ilmenee esimerkiksi tämän opinnäytetyön yhteydessä opiskelijoille toteutetusta kyselytutkimuksesta. Todellisuudessa riistan kannalta tärkeimpien

rakenteiden kuten tiheikköjen ja lehtipuuston säästämistä aiheutuvat vaikutukset muun metsän puuntuottoon ovat erittäin vähäiset, jopa olemattomat. Esimerkiksi käsittelemättä jätetty pensaskerros ei enää harvennushakkuun yhteydessä mitenkään rajoita tukkipuun kasvua, mutta erityisesti kanalinnuille siitä on valtavasti hyötyä. Tiheikköjen raivaamatta jättäminen ei myöskään lisää metsänomistajan työmäärää, vaan luonnollisesti vähentää sitä. Talousmetsissä kannattavuuden kannalta eniten merkitystä onkin metsänhoitotöiden oikealla ajoituksella. (Rantala & Miettinen 2015.)

Varsinkin koivun säästämistä sekapuuna tukee riistanhoitosuosituksen lisäksi erityisesti Luonnonvarakeskuksen ja Venäjän tiedeakatemia tekemä tutkimus, jonka mukaan koivu jopa tehostaa mänty- ja kuusivaltaisten metsien puuntuotokykyä. Tämä perustuu siihen, että sekametsissä puut käyttävät ravinteita tehokkaammin kuin yhden puulajin metsissä. Kuusivaltaisiin metsiin voidaan koivua tutkimuksen mukaan jättää jopa puolet puiden kokonaismäärästä, mutta männiköissä koivua tulisi olla selvästi mäntyä vähemmän. Koivu paitsi tehostaa metsikön kasvua, myös vähentää täydennysistutusten tarvetta ja puun hinnan muutoksiin liittyviä riskejä. (Luonnonvarakeskus 2014.)

Riistametsänhoitoa voidaan käytännössä toteuttaa jokaisen työlajin yhteydessä uudistamisesta päätehakkuuseen. Lisäksi vuoden 2014 alussa voimaan astuneet metsälain muutokset antoivat metsänomistajalle aiempaa enemmän valinnanvapautta ja mahdollisuuksia hoitaa metsää entistä monipuolisemmin, jolloin myös riistalle hyödyllisen eri-ikäisrakenteisen metsänkasvatuksen mahdollisuudet lisääntyivät. (Rantala & Miettinen 2015.)

3 Riistalle tärkeät rakennepiirteet

Riistan runsauteen voidaan parhaiten vaikuttaa eläinlajeille suotuisien elinympäristöjen määrällä, joten talousmetsissä avainasemassa ovat puulajien ja metsänkäsittelymenetelmien valinnat sekä hoitotoimenpiteiden ajoitus. Lisäksi eri-

tyisesti metson kannalta on tärkeää että elinympäristöt pidetään yhtenäisinä. (Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio 2014a, 17.)

Riistaeläimille tarpeellinen suoja ja ravinto saavutetaan aluskasvillisuuden ja varvikon säästämällä, mikä edellyttää alueen käsittelemättä jättämistä. Kyse on kuitenkin pinta-alaltaan varsin pienistä alueista, joten on hyvä tietää millaisille alueille riistametsänhoidon toimenpiteet kannattaa kohdentaa, ja millaisilla toimenpiteillä saadaan riistalle mahdollisimman suuri hyöty. Kenties tärkeimpiä ja yksinkertaisimpia riistametsänhoidon menetelmiä ovat riistatiheiköt ja säästöpuuryhmät.

Riistalle erityisen tärkeitä ovat niin sanotut vaihettumisvyöhykkeet. Ne ovat erilaisten elinympäristöjen välisiä alueita, jotka yhdistävät toisiinsa esimerkiksi metsämaata ja suota. Vaihettumisvyöhykkeet ovat metsäkanalintujen poikueympäristönä erityisen tärkeitä, joten ne tulisi aina pitää peitteisinä. Riistan kannalta olisi siksi parasta joko jättää alueet käsittelemättä tai käsitellä ne niin sanotun erirakenteisen metsänhoidon menetelmin, jolloin kasvatushakkuut toteutetaan yläharvennuksena. Myös pienaukko- ja poimintahakkuiden toteuttaminen on vaihettumisvyöhykkeillä mahdollista. (Metsäkeskus 2014.)

Riistatiheiköt ovat varsinkin ennakkoraivauksen ja taimikonhoidon yhteydessä säästettäviä tiheämpiä alueita jotka jätetään mieluiten kokonaan käsittelemättä. Erityisesti alikasvoskuusikkoa olisi tärkeää säilyttää. Hyviä paikkoja riistatiheiköille ovat esimerkiksi kosteat painanteet, kuvion reuna-alueet sekä mustikkavarvikoiden vierukset. (Suomen riistakeskus 2015b, 4.)

Riistatiheikköjä olisi hyvä säästää neljästä viiteen kappaletta hehtaarille. Tiheikön koko voi vaihdella pienehköistä muutaman puun ryhmistä aariin. Lisäksi ylimääräistä ennakkoraivausta tulisi hakkuualueilla välttää, ja puuston tulisi säilyä rakenteeltaan vaihtelevana. (Metsäkeskus 2014.)

Riistatiheiköt on huomioitu myös kesäkuussa 2015 voimaan astuneissa kestävän metsätalouden rahoituslain (Kemera) muutoksissa. Mikäli taimikon varhais- hoidon ja nuoren metsän hoidon yhteydessä säästettävien riistatiheikköjen yh-

teispinta-ala on alle kymmenen prosenttia kyseisen kuvion pinta-alasta, niiden katsotaan vielä kuuluvan Kemera-tukikelpoiseen tehoalaan. Tällöin riistatiheiköiden säilyttäminen ei siis vaikuta kyseisiä toimenpiteitä varten myönnettäviin tukiin. (Valtioneuvoston asetus 594/2015.)

Säästöpuut ovat kasvatus- ja uudistushakkuiden yhteydessä hakkuualueelle kasvamaan jätettäviä puita. Säästöpuita olisi parasta säilyttää ryhmittäin, jolloin niiden keskelle saadaan kehittymään riistaeläimille tärkeää puuston kokovaihtelua ja rakenteellista monipuolisuutta joita yksittäiset puut eivät saa aikaan. Lisäksi säästöpuuryhmien avulla pyritään varmistamaan että metsikössä on riittävä määrä lahopuuta, mikä osaltaan edistää niin sanottua metsäluonnon monimuotoisuutta. Säästöpuuryhmien sisällä ei tule toteuttaa metsänhoitotoimia. (Maa- ja metsätalousministeriö 2015, 19.)

Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion julkaisemissa riistapainotteisissa metsänhoitosuosituksissa säästöpuuryhmiä suositellaan jätettävän ”metsänomistajan tavoitteiden mukaisesti”, mutta riistametsään niitä olisi hyvä jättää tavallista enemmän. Hyviä alueita säästöpuuryhmille ovat esimerkiksi suopainanteet, kosteikot sekä vaihettumisvyöhykkeet. (Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio 2014a, 21.)

Mustikka on riistalle tärkeä ravinnonlähde, ja sitä voidaankin pitää riistametsän avainlajeina. Niin hirvieläimet kuin kanalinnutkin käyttävät ravintonaan mustikan marjoja, lehtiä ja versoja. Lisäksi varvikko tarjoaa kanalintujen poikasille elintärkeää suojaa ja hyönteisravintoa niiden ensimmäisten elinviikkojen ajan. Mustikka esiintyy juuri sekametsissä, joissa on sekä alikasvoskuusikkoa että valoa kenttäkerrokseen päästävää ylispuustoa. Riistametsänhoidossa tuleekin kiinnittää huomiota erityisesti mustikkaa säästäviin toimenpiteisiin, kuten kuusen säästämiseen. (Suomen Metsäyhdistys 2015.)

Puulajeista koivu on kuusen ohella erittäin tärkeä puulaji, sillä sekin tarjoaa useille lajeille niin ravintoa kuin suojaa. Koivun säästämistä sekapuuna suositellaan jo metsänhoitosuosituksissa, varsinkin tuoreilla kankailla. Niin hies- kuin rauduskoivu soveltuvat riistalle yhtä hyvin. Varsinkin teerelle jo muutaman aarin

kokoiset koivikot tarjoavat sille tärkeää näkyvyyttä. Koivua tulisikin jättää erityisesti kumpareille ja rinteille, joissa teeren on helppo tähyttää ympäristöään. (Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio 2014b, 22.)

4 Huomioitavat riistaeläinlajit

Tärkeimmät riistaeläinlajimme elävät suureksi osaksi talousmetsissä. Metsänhoidolla on suoria vaikutuksia niiden elinympäristöjen laatuun, ja siksi onkin hyvä tietää millaisia vaatimuksia eläinlajeilla on elinympäristönsä suhteen, ja kuinka erilaiset toimenpiteet vaikuttavat yksittäisten eläinlajien elinoloihin. Esimerkiksi hirven ravinnonhankintaa ei metsänhoidon yhteydessä ole tarpeen erityisesti edistää, sillä nykyiset metsänhoitokäytännöt eivät aiheuta sille uhkaa. Hirvieläinten kohdalla riistametsänhoidossa keskitytäänkin enemmän siihen, kuinka niiden aiheuttamia taimikkotuhoja saataisiin ehkäistyä. (Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio 2014a, 7.)

Metsänhoidosta on epäilemättä ollut hyötyä hirvälle, mutta se on toisaalta vaikuttanut negatiivisesti varsinkin metsäkanalintujen kantoihin ja vähentänyt metsästysmahdollisuuksia. Pääsyyinä kanalintukantojen vähenemiseen pidetäänkin juuri metsätaloudesta aiheutuneita rakennemuutoksia, kuten elinympäristöjen pirstoutumista. Erilaisten luontoarvojen korostuessa ja metsänkäsittelyn monipuolistuessa on elinympäristöjen kehitys kuitenkin viime aikoina kääntynyt parempaan päin. (Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio 2014a, 7.)

Riistaeläinten elinympäristövaatimuksia tarkasteltaessa erityisesti hirvi ja metso ovat eräänlaisia avainlajeja, joiden tarpeiden huomioimisella on vaikutuksia myös muihin lajeihin. Riistakantojen laskennat ovat osoittaneet että 1970-luvulta asti hirvikannat ovat selvästi kasvaneet, kun taas metsokanta on 1960-luvun puolivälin jälkeen romahtanut. Eräänlaisena ohjeena sanotaan usein, että toisen lajin suosiminen olisi haitaksi toiselle, mutta aivan näin yksiselitteisesti asiaa ei tulisi ajatella. (Salo 2015, 199.)

4.1 Metsäkanalinnut

Suomessa esiintyy viisi metsäkanalintulajia, jotka kaikki on metsästyslaissa määritelty riistaeläimiksi. Näistä riistametsänhoidon kannalta tärkeimpiä ovat metso, teeri ja pyy sekä suoalueilla erityisesti riekko, sillä näiden huomiointi edistää myös muiden riistalajien elinoloja ja metsäluonnon monimuotoisuutta. Monet riistametsänhoidon toimenpiteet ovat yhtä lailla tärkeitä näistä jokaiselle, mutta lajeilla on myös omia muista lajeista poikkeavia elinympäristövaatimuksiin. (Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio 2014a, 6 – 7.)

Viimeisen 50 vuoden aikana metsäkanalintujen elinympäristöt ovat metsäojitusten myötä pirstoutuneet ja lisääntyminen usein epäonnistunut. Myös elinympäristöjen laatu on selvästi heikentynyt ja metsäkanalintuihin kohdistuva saalistuspaine lisääntynyt. Kanalintukannat ovatkin tämän seurauksena taantuneet voimakkaasti 1960-lukuun nähden. (Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio 2014a, 17.)

Niin kuin muidenkin riistaeläinten, myös metsäkanalintujen kannoissa on havaittu sekä lyhyen että pitkän aikavälin vaihtelua. Erityisesti kesän sääolot vaikuttavat metsäkanalintujen poikueiden selviytymiseen, minkä lisäksi kantoja säätelevät erilaiset sairaudet kuten loistaudit. Huono ravintotilanne usein korostaa edellä mainittuja tekijöitä. (Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio 2014, 9.)

Merkittävin metsäkanalintujen luontainen vihollinen on kanahaukka, joka saalistaa niin aikuisia lintuja kuin poikasiakin. Petonisäkkäistä kettu ja näätä vaikuttavat kantoihin voimakkaimmin, mutta myös supikoirien metsästyksen on todettu parantavan poikastuottoa. Loistautien myötä metsäkanalinnut altistuvat helpommin sääolojen ohella myös petoeläinten saalistukselle. (Maa- ja metsätalousministeriö 2015, 11.)

Myös ilmastonmuutos vaikuttaa metsäkanalintuihin, pääasiassa negatiivisesti. Lämpimät kevät ovat haitanneet metsäkanalintujen lisääntymistä, minkä lisäksi vähälumiset talvet vaikeuttavat piiloutumista pedoilta. Kaikkia ilmastonmuutoksen mukanaan tuomia vaikutuksia metsäkanalinnuille ei vielä tiedetä, sillä tal-

vien lämpenemisellä ja kevään aikaistumisella epäillään olevan eläimille myös metsien rakenteeseen liittyviä epäsuoria vaikutuksia. Puuston nopeutuvan kasvun myötä esimerkiksi mustikanvarvuston pelätään kuusikoissa vähenevän, mutta toisaalta varsinkin metso saattaisi jopa hyötyä puuston nykyistä nopeammasta järeytymisestä. Ilmastomuutoksen pelätään tuovan mukanaan myös uusia taudinaiheuttajia ja laajentavan nykyisten esiintymisaluetta. (Maa- ja metsätalousministeriö 2015, 11 – 14.)

Metsäkanalintukannoille on aiemmin ollut ominaista kantojen vaihtelu eli sykliisyys, mikä tarkoittaa että kannat ovat vaihdelleet säännöllisesti 6 – 7 vuoden jaksoissa. Nykyään tällainen vaihtelu on lähes kadonnut, eikä syytä tähän tunneta. Viimeisen parinkymmenen vuoden ajan kannat ovatkin pieniä muutoksia lukuun ottamatta pysyneet melko vakaina. (Maa- ja metsätalousministeriö 2015, 11.)

Metsäkanalinnut viihtyvät sekametsissä, joista löytyy suojaa ja ravintoa. Siksi on tärkeää, että metsässä on runsaasti varvikkoa ja muuta aluskasvillisuutta. Kanalintujen kannalta riistametsässä tulisikin suosia luontaisia uudistamismenetelmiä ja välttää liiallista raivausta ja maanmuokkausta, jotta varvusto säästyy. Ihanteellisena voidaan pitää vähintään kolmen puulajin sekametsiä, joissa on runsaasti aluskasvillisuutta, riistatiheikköjä ja säästöpuuryhmiä. (Suomen riistakeskus 2015, 3 – 5.)

Riistan kannalta alueella olisi hyvä kasvaa niin mäntyä, koivua, leppää kuin kuustakin. Metso saa talviravintonsa pääosin männystä, teeri koivusta ja pyy leppästä, kun taas kuusesta kaikki riistalajit saavat suojaa. Kuusi edesauttaa lisäksi riistalle tärkeän mustikan säilymistä alueella. Vaihtelumetsävyöhykkeiden ohella metsäkanalintujen poikueille erityisen tärkeitä alueita ovat korvet, joita kannattaakin säästää metsäpeitteisinä myös luonnon yleisen monimuotoisuuden nimissä. (Suomen Metsäyhdistys 2015.)

Taimikon perkaus tai harvennus on maa- ja metsätalousministeriön mukaan yli puolessa Suomen nuorista metsistä viivästynyt. Pyy ja teeri hyötyvät tiheänä kasvavasta nuoresta metsästä ja runsastuvasta lehtipuusta, mutta metso ei.

Suometsien hakkuiden lisääntymisen myötä myös kunnostusojitusten arvioidaan lisääntyvän, mikä taas on metsäkanalintujen kannalta negatiivista. Eriikäisrakenteisen metsänkasvatuksen yleistymisellä kunnostusojituksia voitaisiin kuitenkin jonkin verran vähentää. (Maa- ja metsätalousministeriö 2015, 13.)

4.1.1 Metso

Metso (lat. Tetrao urogallus) on maamme suurin metsäkanalintu, jota pidetään erityisen haluttuna ja arvostettuna riistalintuna. Metsoa tavataan havumetsäisillä alueella ympäri Suomen. Sen elinympäristövaatimukset vaihtelevat vuoden eri aikoina. Elinympäristössä ei saisi olla suuria aukkoja, eikä varsinkaan alikasvoskuusia tulisi poistaa. Metso suosii hyvin laajoja ja mahdollisimman luonnonmukaisia metsiä, joiden välillä on yhtenäinen soidinpaikkaverkosto. (Riistakolmiot.fi 2014a.)

Metsolle tärkeitä elinympäristöjä ovat varttuneet metsät, mutta sitä esiintyy myös hyvin hoidetuissa nuorissa kasvatusmetsissä. Tärkeää on että puusto on riittävän väljää. Metson soidinalueet ovat varsin suuria, keskimäärin noin 300 hehtaarin kokoisia, ja siksi elinympäristöjen pirstoutuminen on vaikuttanut erityisen paljon juuri metsokantoihin. Metsolle tärkein puulaji on mänty. (Maa- ja metsätalousministeriö 2015, 11.)

Metso syö kesäisin marjoja sekä puiden silmuja ja lehtiä. Talvella metson pääasiallista ravintoa ovat männynneulaset, joita se syö erityisesti vanhoista kitukasvuisista tai vahingoittuneista puista. Tällaisia metson ravinnonhankintaan käyttämiä puita kutsutaan hakomapuiksi, ja ne ovat syönnin jäljiltä usein latvas-taan harsuuntuneita. Metsolle mieluisimpia hakomapuita ovat yksittäin kasvavat männyt, joista sen on helppo tähystää ympäristöään. (Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio 2014a, 19.)

4.1.2 Teeri

Teeri (lat. *Lyrurus tetrix*) on metson tavoin kannaltaan taantunut viimeisen 50 vuoden aikana, joskin 2000-luvulla kannassa on havaittu lievää nousua. Teertä tavataan aivan pohjoisinta Lappia lukuun ottamatta koko maassa, mutta kanta harvenee huomattavasti mentäessä kohti pohjoista. Tiheimmillään teerikanta on Etelä- ja Keski-Suomessa. (Riistakolmiot.fi 2014b.)

Teeri elää niin havu- kuin lehtimetsissä. Se ei vaadi niin avaraa ympäristöä kuin metso, vaan suosii puoliavointa maastoa ja elinympäristöjen reunavyöhykkeitä. Aivan sulkeutuneissa metsissä teeri ei viihdy. Teeren kesäravintoa ovat esimerkiksi lehdet, versot, siemenet ja marjat. (Riistakolmiot.fi 2014b.)

Talvisin teeri syö pääasiassa koivun urpuja ja silmuja. Myös teeri ruokailee mielellään avaralla alueella kasvavissa puissa, joista on hyvä näkyvyys ympäristöön. Varsinkin uudistusaloille säästettävät koivuryhmät ovat eduksi teerelle. (Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio 2014b, 22.)

Teeren talviruokinta on vähentynyt huomattavasti 1980-luvulta jolloin se vielä oli varsin yleistä. Ruokinta voi vahvistaa soidinta kyseisellä alueella, mutta erityisempää hyötyä tai haittaa siitä ei teerelle ole. Talviravinnon riittävyys ei maa- ja metsätalousministeriön mukaan yleensäkään ole metsäkanalinnuille ongelma. (Maa- ja metsätalousministeriö 2015, 13.)

4.1.3 Pyy

Myös pyytä (lat. *Bonasa bonasia*) tavataan lähes koko Suomessa, joskin pohjoiseen mentäessä kanta alenee selvästi. Pyykannassa on havaittavissa myös muille metsäkanalinnuille aiemmin ominaista jaksottaista vaihtelua. Kanta vaihtelee noin 6 – 7 vuoden sykleissä, vaikkakin viime vuosina vaihtelu on myös pyyllä muuttunut epäsäännöllisemmäksi. (Riistakolmiot.fi 2014c.)

Pyy suosii reheviä kasvupaikkoja. Erityisesti alikasvoskuusi on pyylle tärkeä tekijä, ja pohjoisempana sen levinneisyysalue noudatteleekin jossain määrin kuusen esiintymisalueen rajaa. Pyy vaatii elinympäristöltään selvästi enemmän suojaa kuin teeri ja metso, ja karttaa jo varsin pieniäkin aukkoja. (Riistakolmiot.fi 2014c.)

Pyylle tärkeimpiä puulajeja ovat kuusi, leppä ja koivu. Teeren tavoin sekin viihtyy koivutiheiköissä, ja käyttää usein ravintonaan myös koivun urpuja ja silmuja. Lepän avulla on helppo luoda pyylle otollisia elinympäristöjä, sillä se viihtyy jo pienialaisilla leppäaloilla ja on hyvin vahvasti paikkauskollinen. Lisäksi lepän urvut ovat pyyn tärkeintä talviravintoa. Erityisesti vaihettumisvyöhykkeillä leppää olisi pyyn kannalta hyvä säästää. (Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio 2014b, 22 – 23.)

4.1.4 Riekko

Riekkoa (*Lagopus lagopus*) esiintyy yleisimmin Pohjois-Suomessa. Runsaimmillaan kanta on Tunturi-Lapissa, missä riekkoa tavataan erityisesti avoimissa ja puoliavoimissa maastoissa. Merkittävä osa vuotuisesta riekkosaaliista saadaankin juuri Ylä-Lapissa. Etelämpänä riekkokanta on taantunut voimakkaasti, ja esiintyminen varsinkin Keski-Suomessa muuttunut laikuittaiseksi. Vaikka paikallisia riekkokantoja on etelässä jopa kuollut sukupuuttoon, ei Lapin riekkokannoissa ole näkyvissä suuria muutoksia. (Maa- ja metsätalousministeriö 2015, 10 – 16.)

Siinä missä metsien väheneminen ja pirstoutuminen on haitannut muita metsäkanalintuja, on riekon ongelmana elinympäristöjen liiallinen metsittyminen. Havumetsäalueilla sijaitsevien soiden ennallistamishankkeilla pyritäänkin muun muassa edistämään riekon elinympäristöjen säilymistä. Suotuisissa olosuhteissa riekko hyötyy myös laaja-alaisista avohakkuista, mutta niiden vaikutuksista riekkokantoihin tarvittaisiin maa- ja metsätalousministeriön mukaan lisää tutkimustietoa. (Maa- ja metsätalousministeriö 2015, 11.)

Riekon elinympäristö riippuu varsin paljon alueen ravintolanteesta. Pohjoisessa se viihtyy erityisesti tunturikoivikoissa ja -pajukoissa, etelämpänä puolestaan soiden laidoilla, rämeillä, taimikoissa ja vesistöjen läheisyydessä. Rieppo käyttää ravintonaan pääasiassa koivua, pajua ja varpuja. Elinympäristö on pääosin samankaltainen muiden metsäkanalintujen kanssa, varsinkin alueen avoimuuden suhteen. Puuhun rieppo kuitenkin nousee harvoin. (Riistakolmiot.fi 2014d.)

4.2 Hirvi

Hirveä (lat. *Alces alces*) pidetään varsin yleisesti Suomen tärkeimpänä riistaeläimenä. Laskennallisesti hirvisaaliin arvo on noin kaksi kolmasosaa kaikesta riistasaaliin arvosta, minkä lisäksi hirvenmetsästyksen sosiaalinen arvo on huomattava. Hirvellä on lisäksi suuri merkitys ekosysteemissä niin saaliseläimenä kuin ravinnonkäyttönä vuoksi. (Suomen riistakeskus 2015a.)

Hirven levinneisyysalue kattaa koko Suomen. Se aiheuttaa merkittävää vahinkoa metsätaloudelle katkomalla taimien latvoja ja syömällä kuorta, ja onkin varttuneiden havu- ja lehtipuutaimikoiden merkittävin yksittäinen tuhoeläin. Toistuvat tuhot voivat pahimmillaan tehdä taimikosta kehityskelvottoman. Talvisin hirven tärkeintä ravintoa on mänty ja kesällä rauduskoivu. Suurimmat hirvituhot aiheutuvat pääosin keski- ja kevättalvella. (Metsäntutkimuslaitos 2012.)

Hirvi käyttää mielellään ravintonaan hyvin sulavaa lehtipuuta, kuten haapaa, pajua ja pihlajaa, joita se suosii jopa mäntyä ja rauduskoivua enemmän. Juuri näiden puulajien poistoa tulisi taimikonhoidossa mahdollisuuksien mukaan välttää, jotta kasvatettavalle puustolle aiheutuvat vahingot saadaan ehkäistyä. Parhaassa tapauksessa hirvi keskittyykin täysin lehtipuuvesakkoon, jolloin siitä on männyntaimikolle jopa hyötyä. (Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio 2014a, 12.)

Koska hirvi syö varsinkin kevättalvella myös hakkuussa maahan jääviä latvuk-
sia, voidaan taimikon läheisyydessä tehtävällä ensiharvennuksellakin vähentää taimikolle aiheutuvia tuhoja. Suurimmat taloudelliset vahingot aiheutuvat usein 1 – 3-metrisissä taimikoissa, joten ensiharvennus olisi hyvä pyrkiä suorittamaan

läheisen taimikon ollessa tässä mitassa. Hirvituhoja voidaan lisäksi ehkäistä esimerkiksi ruokinnalla, jolla hirvi pyritään ohjaamaan taimikoiden sijaan muille alueille. Tehokkain keino olisi viljeltävän alueen aitaus, mutta korkeiden kustannusten vuoksi tätä ei kannata tehdä kuin visakoivutaimikoissa tai muilla erityisen arvokkailla kohteilla. Myös monet kemialliset hirvikarkotteet on usein todettu varsin tehottomiksi. (Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio 2014a, 12 – 13.)

Kemiallisista karkotteista Trico-niminen valmiste on Metsäntutkimuslaitoksen (Metla) tekemässä tutkimuksessa kuitenkin osoittautunut toimivaksi. Tutkimuksessa käytetyillä koealoilla verrattiin keskenään Trico-valmisteen sekä koivutisleen vaikutusta. Käsittelemättömistä taimista hirven latvasyön-tejä todettiin noin 12 – 20 prosentissa, kun taas Trico-valmisteella ruiskutetuista taimista näitä oli enää vain noin 0 – 2 prosentissa. Koivutisleellä käsitellyissä taimissa latvasyön-tejä puolestaan oli vielä noin 12 – 14 prosentissa, joten Tricon todettiin olevan selvästi koivutisleettä tehokkaampi. (Matala & Poteri 2012, 27.)

Mänty- ja rauduskoivutaimikot tulisi tuhojen välttämiseksi pitää riittävän tiheinä ja hyvin hoidettuina. Uudistamismenetelmistä tulisi suosia kylvöä ja luontaista uudistamista, sillä näin syntyvä tiheä taimikko kestää hirvituhoja harvaa istutus-taimikkoa paremmin. Mikäli alue on hirven talvilaidunalue, ei koivun istutusta suositella ollenkaan. (Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio 2014a, 13.)

Hirvituhojen vähentämiseksi tulisi varhaisperkaus suorittaa taimien ollessa alle metrin mittaisia. Koivikoissa tulisi perata vain sellaista puustoa joka välittömästi haittaa kasvatettavia taimia. Harvennus tulisi ongelma-alueilla suorittaa vasta taimien ollessa yli viiden metrin mittaisia. Alueelle kannattaa myös jättää kuusta sekapuuksi. (Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio 2014a, 13.)

4.3 Metsäjänis

Metsäjänis (lat. *Lepus timidus*) on yksi Suomessa yleisimmin metsästettävistä riistaeläinlajeista. Myös metsäjänis mainitaan usein riistametsänhoidon yhteydessä, sillä se on suhteellisen helppo ottaa huomioon metsänkäsittelyssä ja sen

elinoloja saadaan edistettyä varsin yksinkertaisesti. Se kuitenkin aiheuttaa myös jonkin verran tuhoja lehtipuutaimikoissa jyrsimällä taimien kuorta sekä katkomalla oksia ja latvoja. Joskus samankaltaisia tuhoja esiintyy myös mäntytaimikoissa. (Metsäntutkimuslaitos 2013.)

Jänistä tavataan koko maassa, mutta yleisimmin sitä esiintyy Pohjois-Savossa. Jänikselle on tyypillistä voimakas kannanvaihtelu. Kantoja harventavat erityisesti taudit ja petoeläimet, mutta myös metsästyksellä on niihin vaikutusta. Erityisesti 2000-luvun alussa jäniskanta väheni huomattavasti koko maassa, mikä voi johtua useistakin syistä. Eräänä syynä pidetään ilmastonmuutoksen aiheuttamia lämpimiä ja siten vähälumisia talvia, jolloin jänikselle tarjoutuu vähemmän suojaa. Myös metsäjäniksen ja rusakon risteytymisillä epäillään olevan vaikutusta kannan runsauteen. (Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio 2014a, 13.)

Toisin kuin metsäkanalinnut, jänis ei ole kovin vaativa elinympäristönsä suhteen. Parhaiten se kuitenkin viihtyy nuorehkoissa lehti- ja sekametsissä. Kesäisin jänis syö ruohoa ja heiniä, syksyisin pääasiassa varpuja. Talvisin sen ravintoa ovat haavan ja pajun kuori, urvut ja versot. Jäniksen kannalta haapaa ja muuta lehtipuuvesakkoa olisikin hyvä mahdollisuuksien mukaan säästää varsinkin taimikonhoidossa ja ennakkoraivauksissa, sillä niistä se löytää niin ravintoa kuin suojaakin. (Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio 2014a, 13.)

Ravintonsa suhteen jänis on varsin valikoiva, sillä se syö mieluummin aikuisten kuin nuorten puiden oksia. Ravinto riippuu jonkin verran myös lumitilanteesta, sillä runsaslumisina talvina se syö lähinnä haapaa ja koivua, vähälumisina puolestaan pajua ja mustikkaa. (Metsäntutkimuslaitos 2013.)

5 Kyselytutkimus

5.1 Tausta ja tavoitteet

Opinnäytteen toimeksiantajana toimineen Suomen riistakeskuksen ajankohtaisten tavoitteiden kannalta oli tärkeää selvittää, ovatko nykyiset metsäalan opiskelijat kiinnostuneita riistametsänhoidosta ja riistanhoidosta yleisemminkin. Näiden tietojen avulla saataisiin mahdollisesti luotua paremmat edellytykset aiheen koulutusten ja koulutusmateriaalien suunnittelemiseksi sekä erilaisten alueellisten projektien kohdentamiseksi. Lisäksi samassa yhteydessä voitaisiin kartoittaa mielipiteitä aiheen koulutuksesta ja koota yhteen mahdollisia kehittämistarpeita.

Vuoden 2016 alussa Suomen ammattikorkeakoulujen metsätalousopiskelijoille toteutettiin kyselytutkimus, jonka tarkoituksena on löytää tietoa edellä mainittuihin tavoitteisiin liittyen. Monien nykyisistä metsäalan opiskelijoista oletettiin tulevaisuudessa toimivan erilaisissa metsäalan asiantuntijatehtävissä (esimerkiksi yritysten toimihenkilöinä), ja siksi olisi hyvä selvittää, kuinka paljon kysyntää esimerkiksi aiheen koulutukselle tulee jatkossa olemaan. Opiskelijoiden joukossa uskottiin olevan paljon myös tulevia metsänomistajia, joten heidän mielipiteidensä perusteella oletettiin saatavan tärkeää tietoa riistapainotteisen metsänhoidon tulevan suosion kannalta.

5.2 Toteutus

Alusta asti oli selvää, että kysely tultaisiin toteuttamaan sähköisesti, sillä esimerkiksi lomakkeen välittäminen opiskelijoille olisi yhteystietojen hankintaan liittyvien haasteiden vuoksi helpointa tehdä sähköpostitse. Lisäksi vastausten koostaminen ja vertailu fyysisten lomakkeiden pohjalta olisi ollut tarpeettoman työlästä ja aikaa vievää. Kyselylomaketta luonnosteltiin Suomen riistakeskuksen

työntekijöiden kanssa sähköpostin välityksellä noin kahden kuukauden ajan, jonka jälkeen se siirrettiin internetistä löytyvään Surveypal-kyselysovellukseen.

Surveypal-sovellus soveltui kyseiseen tutkimukseen erittäin hyvin, sillä se mahdollisti niin monivalintakysymykset kuin avoimetkin vastauskentät. Lisäksi kysymyksiin oli mahdollista sisällyttää erilaisia ehtoja, joiden mukaan tiettyihin kysymyksiin ei esimerkiksi tarvinnut vastata, mikäli edelliseen oli vastannut kieltävästi. Kyselyn sulkeuduttua tulokset oli koottu helposti tulkittavaan muotoon, tarvittaessa niistä oli esimerkiksi erotettavissa sekä kunkin vastaajan omat vastaukset että eri vastausvaihtoehtojen osuudet diagrammeina kuvattuna.

Kyselyyn liittyvät tutkimusluvut hankittiin tiedustelemalla aluksi kunkin oppilaitoksen metsätalouden koulutusohjelman johtajalta heidän aiempia käytäntöjään vastaavien tutkimusten yhteydessä. Esimerkiksi opiskelijoiden yhteystietojen hankkimisen pelättiin etukäteen aiheuttavan erilaisia tietoturva- ja yksityisyydensuojakysymyksiin liittyviä haasteita, mutta näin ei onneksi käynyt. Yhteystietojen luovuttamisen sijaan koulutusohjelman johtajat tarjoutuivat itse välittämään kyselyn eteenpäin sähköpostitse, mikä nopeutti ja yksinkertaisti prosessia huomattavasti. Näin toimittiinkin Karelia-ammattikorkeakoulua lukuun ottamatta kaikkien oppilaitosten kanssa, ja ensimmäiset vastaukset kyselyyn saatiin jo muutaman tunnin kuluttua kyselyn avaamisesta.

Karelia-ammattikorkeakoulun lupaprosessi oli selvästi monimutkaisempi, varsinkin opiskelijoiden yhteystietojen hankinnan osalta. Aluksi tuli täyttää koulun tietojärjestelmästä löytyvä lomake, jossa selvitettiin lyhyesti tutkimussuunnitelma, toimeksiantaja sekä yhteystietojen käyttötarkoitus. Lomaketta käsiteltiin noin viikko, ja hyväksymisen jälkeen yhteystietojen käytöstä perittiin 110 euron käsittelymaksu, sillä tutkimus tehtäisiin ulkopuolisen organisaation toimeksiantona. Tämän jälkeen kyselylinkki ja saateteksti siirrettiin oppilaitoksen Moodle-portaaliin, mistä opiskelijoille lähetettiin tieto sähköpostilla. Karelia-ammattikorkeakoulun opiskelijat pääsivät näin ollen vastaamaan kyselyyn vasta hieman yli viikko kyselyn avaamisen jälkeen.

Lomake oli avoinna noin neljä viikkoa. Kysely välitettiin tietojemme mukaan kaikkiaan 326 opiskelijalle, ja vastauksia saatiin 95. Vastausprosentti oli siis noin 29 %. Kyselyn sulkeuduttua SurveyPal-sovellus koosti vastaukset Excel-, PowerPoint- ja Word-dokumentin muotoon, joista vastauksia voitiin tarkastella esimerkiksi diagrammeina (monivalintakysymysten osalta) tai eriteltynä kunkin vastaajan antamiin vastauksiin.

Monivalintakysymysten vastaukset on pääosin esitetty eri vastausvaihtoehtojen prosenttiosuuksina vastausten kokonaismäärästä. Joidenkin kysymysten kohdalla sovellettiin lisäksi eräänlaista ristiintaulukointia, jolloin saatiin vertailtua esimerkiksi eri oppilaitosten opiskelijoiden antamia vastauksia keskenään.

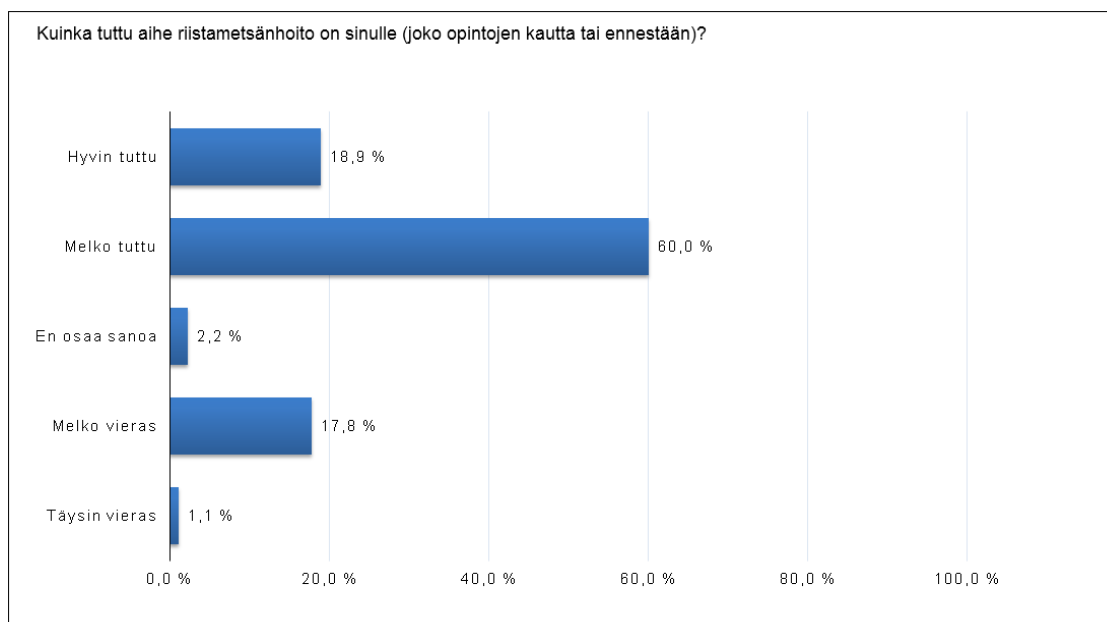
Kyselylomake on kokonaisuudessaan luettavissa liitteessä 2, avoimista vastauksista tehtyjä poimintoja puolestaan löytyy liitteestä 3.

6 Tutkimustulokset

6.1 Riistametsänhoidon koulutus

Kyselyn ensimmäisessä osiossa kartoitettiin opiskelijoiden aiempaa tietämystä ja käytännön kokemuksia riistametsänhoidosta, mielipiteitä nykyisen koulutuksen laajuudesta sekä arvioita koulutuksen kehittämisen ja lisäämisen tarpeesta. Osion kysymyksissä oli pääosin valmiit vastausvaihtoehdot, mutta mukana oli myös omin sanoin täydennettäviä tarkennuksia.

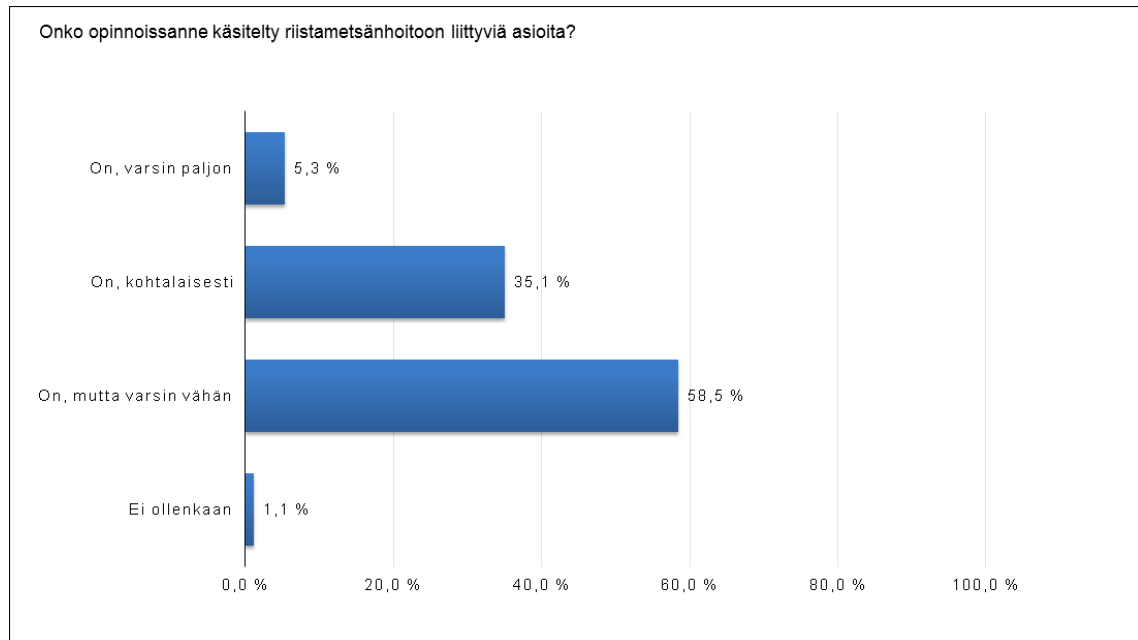
Vastaajista yli puolet (60 %) oli sitä mieltä, että riistametsänhoito oli heille aiheena melko tuttu joko opintojen kautta tai muualta saadun kokemuksen myötä. Hyvin tutuksi aiheen koki 17 vastaajaa (18,9 %). Liki yhtä moni (17,8 %) piti aiheetta melko vieraana, muutama joko piti asiaa täysin vieraana tai ei osannut sanoa. (Kuvio 1.)

Kuvio 1. Opiskelijoiden riistametsänhoidon tuntemus.

Seuraavaksi kysyttiin, kuinka moni opiskelijoista oli päässyt tutustumaan riistametsänhoidon menetelmiin käytännössä. Yli puolet vastanneista (64,9 %) vastasi kysymykseen kieltävästi. Vastauksiin pyydettiin täsmennystä avoimella vastauksella, jossa opiskelijat saivat omin sanoin kuvailla miten ja missä mahdollista kokemusta oli saatu. Yleisimmin vastaajat olivat tutustuneet menetelmiin esimerkiksi työharjoittelussa tai muissa työtehtävissä, osa myös omissa tai sukulaisten metsissä työskennellessään. Osalle kokemusta oli tullut myös metsästysharrastuksen kautta. Huomioitavaa on, että kuitenkin vain muutama vastaaja kertoi saaneensa käytännön kokemusta suoraan opinnoissaan, teoriassa asioihin oli tutustuttu enemmän.

Kysyttäessä kuinka paljon opinnoissa on opiskelijoiden mukaan käsitelty riistametsänhoitoa, oli vastaajista hieman yli puolet (58,5 %) sitä mieltä että aihetta on käsitelty varsin vähän. Noin kolmanneksen (35,1 %) mielestä asioita on käsitelty kohtalaisesti, ja vain viiden opiskelijan (5,3 %) mukaan varsin paljon. Yhden opiskelijan mukaan riistametsänhoitoa ei ole käsitelty opinnoissa lainkaan. Vastauksissa ei ilmennyt esimerkiksi vuosikurssien välisiä eroja, vaan myös neljännen vuosikurssin opiskelijoista löytyi niitä joiden mukaan asiaa oli käsitelty varsin vähän. (Kuvio 2.)

Kuvio 2. Riistametsänhoito metsätalouden opetuksessa

Edelliseen kysymykseen liittyen opiskelijoilta kysyttiin mielipidettä siitä, tulisiko heidän mielestään riistametsänhoitoon keskittyä opetuksessa nykyistä enemmän. Vastaukset jakautuivat oheisen kuvaajan (kuvio 3) mukaisesti. Lähes puolet vastaajista oli sitä mieltä että riistametsänhoitoon tulisi kiinnittää hieman nykyistä enemmän huomiota, kun taas liki kolmanneksen mielestä opetusta tulisi lisätä selvästi. Hieman yli viidennes oli sitä mieltä että nykyinen opetus riittää, yhdenkään opiskelijan mielestä aiheeseen ei kuitenkaan keskitytä liikaa. (Kuvio 3.)

Kuvio 3. Mielipiteet riistametsänhoidon opetuksen lisäämisestä.

Luontevimmin riistametsänhoito sopisi vastaajien mielestä joko kolmannen (61,7 %) tai toisen vuoden (29,8 %) opintoihin. Mielipiteet siitä, tulisiko riistametsänhoidon olla valinnainen vai pakollinen opintokokonaisuus, jakautuivat melko tarkasti kahtia. Vastaajista 52,1 prosenttia oli valinnaisen opintokokonaisuuden kannalla, 47,9 prosenttia pakollisen. Selkeä enemmistö vastaajista (88,4 %) oli kuitenkin sitä mieltä, että riistametsänhoidon menetelmien opiskeluun tulisi sisällyttää käytännön maastoharjoittelua.

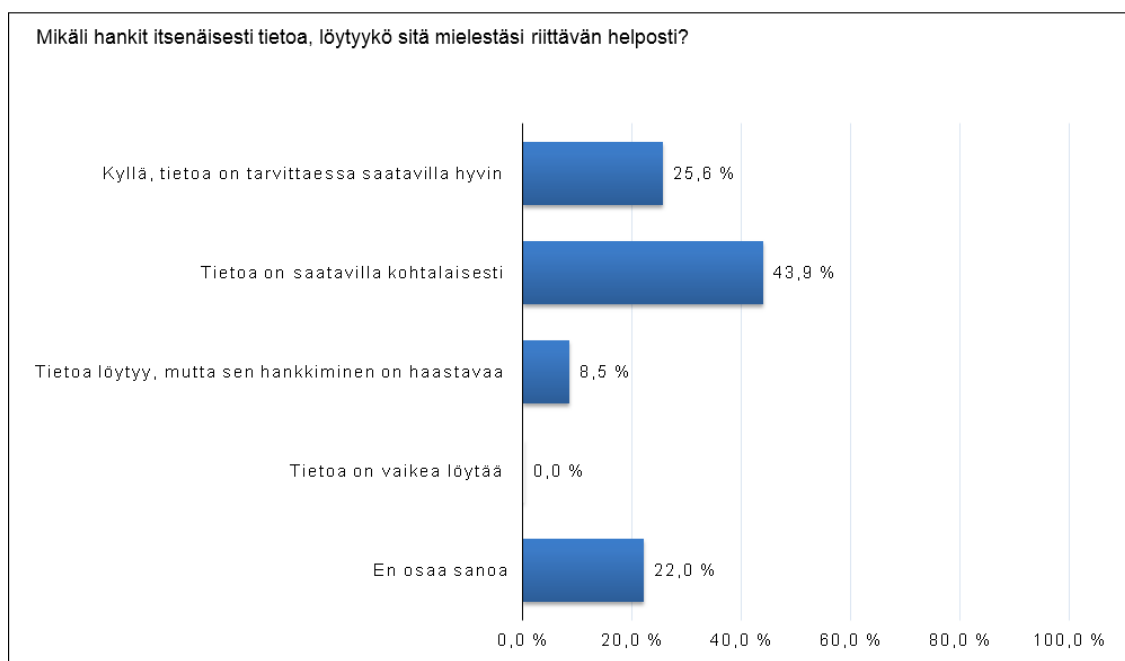
6.2 Itsenäinen tiedonhankinta

Seuraavassa osiossa pyrittiin selvittämään opiskelijoiden kiinnostusta riistametsänhoitoon myös opintojen ulkopuolella. Hieman yli puolet (68,8 %) vastaajista kertoi joskus lukeneensa jonkin riistametsänhoitoa käsittelevän lehti- tai internetartikkelin. Sellaisia vastaajat olivat lukeneet pääasiassa erilaisista metsä- ja riista-alan julkaisuista (erityisesti Metsästäjä, Metsälehti, Jahti), sosiaalisesta mediasta sekä sanomalehdistä (erityisesti Maaseudun Tulevaisuus).

Hieman alle puolet vastanneista (44,7 %) oli seuraavassa kysymyksessä sitä mieltä, että riistametsänhoidon tulisi näkyä mediassa nykyistä enemmän, muut (55,3 %) eivät nähneet tarvetta näkyvyyden lisäämiselle. Ne joiden mielestä näkyvyyttä tulisi lisätä, kertoivat tarkoitukseen sopiviksi medioiksi television, radion ja internetin lisäksi myös metsästäjille suunnatut julkaisut (kuten Metsästäjä, Erä, Metsästys & kalastus) sekä metsäalan ammattijulkaisut. Myös näkyvyyttä erityisesti sanomalehdissä toivottiin enemmän. Nuorisoa puolestaan saataisiin vastausten mukaan tehokkaasti tavoitettua sosiaalisen median avulla. Erään vastaajan mukaan riistanhoidosta tiedottamisen ongelma on siinä että aihetta käsitellään vain metsästyskauden alkaessa, jolloin aiheeseen perehtymätön ei välttämättä ymmärrä riistanhoidon olevan ympärivuotista toimintaa.

Hieman yli puolet vastaajista (57,4 %) kertoi, ettei aktiivisesti etsi tietoa riistametsänhoidosta vaikka kokeekin aiheen kiinnostavana. Kiinnostuneita ja itsenäisesti tietoa hankkivia sen sijaan kertoi olevansa noin kolmannes (31,9 %). Vain noin kymmenesosa vastanneista (10,6 %) kertoi, ettei aihe kiinnosta eikä myöskään tietoa siksi hankita.

Tietoa itsenäisesti hankkivista noin neljännes (25,6 %) kertoi tietoa olevan saatavilla hyvin, ja lähes puoletkin (43,9 %) oli sitä mieltä että tietoa löytyy kohtalaisesti. Vajaa kymmenesosa vastaajista (8,5 %) kertoi tietoa kyllä löytyvän, joskin tiedonhankinta koettiin haastavana. Erityisen vaikeana tiedonhankintaa ei kuitenkaan koettu, tosin jopa 22 prosenttia vastasi kysymykseen ”en osaa sanoa”. (Kuvio 4.)

Kuvio 4. Tiedonhankinnan haasteellisuus.

Seuraavaksi kysyttiin, millä menetelmillä ja mistä lähteistä tietoa on mahdollisesti hankittu. Apuna oli käytetty erityisesti internetiä (93,3 %) sekä sanoma- ja aikakauslehtiä (64 %). Kirjallisuutta kertoi käyttäneensä kolmannes (33,3 %), televisiosta ja radiosta sen sijaan oli tietoa etsitty varsin vähän (5,3 %). Alan toimijoiden järjestämiä koulutuksia kertoi seuranneensa 13,3 % vastanneista. Lisäksi tietoa kerrottiin saatavan myös ystäviltä ja tuttavilta.

Seuraavassa kysymyksessä vastaajia pyydettiin omin sanoin kuvailemaan, millaisilla materiaaleilla tietoa riistametsänhoidosta saataisiin parhaiten välitettyä opiskelijoille. Kuten opetukseen liittyvien kehitysehdotustenkin yhteydessä, myös tässä osiossa opiskelijat toivoivat koulutukseen lisää käytännön harjoittelua ja maastokäyntien kautta tapahtuvaa tutustumista. Lisäksi tietoa tulisi välittää kirjallisesti esimerkiksi opiskelijoille jaettavien riistametsänhoito-oppaiden avulla ja järjestämällä oppilaitoksilla alan asiantuntijoiden pitämiä luentoja.

Kirjallisiin lähteisiin toivottiin ennen kaikkea selkeyttä ja kuvia, joilla asioita saataisiin tehokkaasti havainnollistettua. Monet toivoivat diaesitysten ja kirjallisen informaation ohella myös erilaisia opetusvideoita aiheesta. Eräässä vastauksessa esitettiin riistametsänhoidon integroimista muuhun metsänhoidon ope-

tusmateriaaliin sen sijaan, että riistametsänhoitoon keskityttäisiin yksinomaan omana aiheenaan.

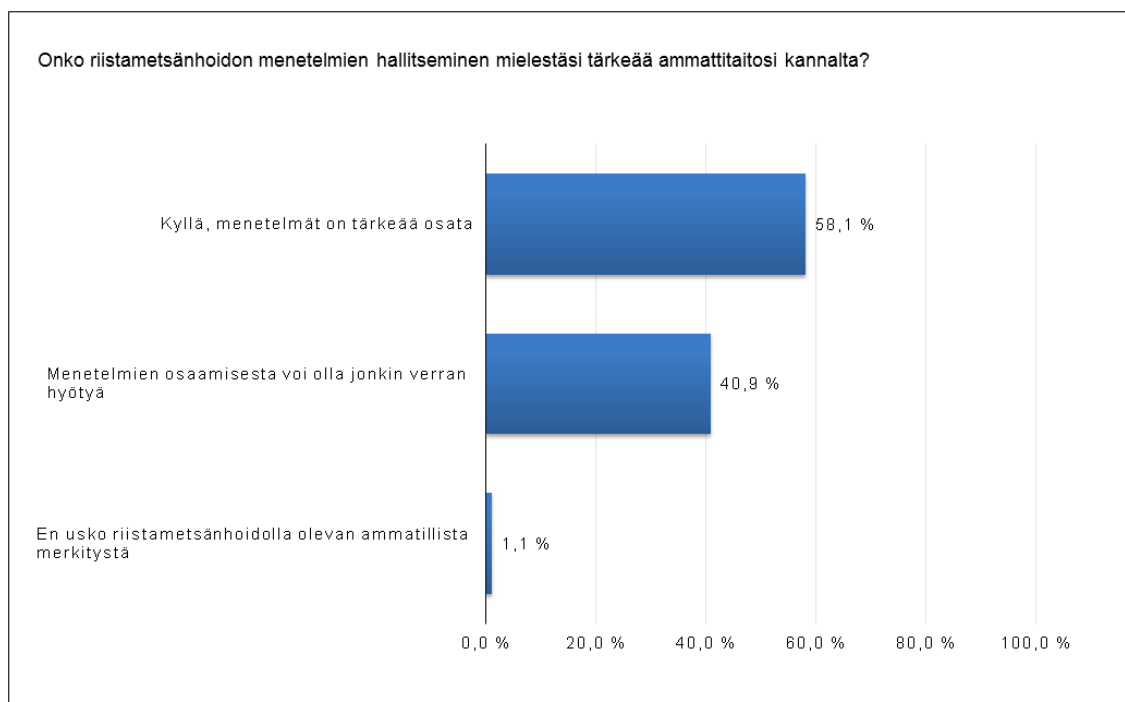
Metsäalan julkaisujen ja fyysisten oppikirjojen lisäksi erityisesti internet koettiin sopivana julkaisukanavana materiaaleille. Varsinkin Suomen riistakeskuksen internetsivuille toivottiin kattavaa mutta myös selkeää ja yksinkertaista riistametsänhoidon tietopakettia. Oppilaitoksissa sähköisiä materiaaleja taas olisi hyvä välittää esimerkiksi Moodlen tai muiden vastaavien portaalien kautta, jotta tietoja olisi helppo löytää niin oppitunneilla kuin vapaa-ajallakin. Lisäksi tietoa tulisi jakaa erilaisissa metsäalan tapahtumissa kuten messuilla ja koulutuksissa.

Selkeä enemmistö vastaajista ilmaisi olevansa kiinnostuneita suorittamaan mahdollisen riistametsänhoidon verkkokurssin. Vastaajista hieman yli kolmannes (36,8 %) olisi kiinnostunut tällaisesta kurssista, mikäli se kuuluisi metsäalan opintoihin. Lähes puolet vastanneista (45,3 %) taas olisi kiinnostunut suorittamaan kurssin siinäkin tapauksessa, ettei se kuuluisi opintoihin. Loput vastaajat (17,9 %) eivät pitäneet verkkokurssia kiinnostavana.

6.3 Riistametsänhoidon merkitys

Seuraavassa osiossa opiskelijoilta kysyttiin mielipiteitä muun muassa riistametsänhoidon suosiosta ja tarpeellisuudesta. Kaikki kyselyyn vastanneet esimerkiksi uskovat riistametsänhoidon kiinnostavan myös metsänomistajia. Vastaajista noin neljännes (23,4 %) uskoo metsänomistajien olevan aiheesta hyvin kiinnostuneita, ja loputkin (76,6 %) uskovat aiheen kiinnostavan heitä ainakin jonkin verran.

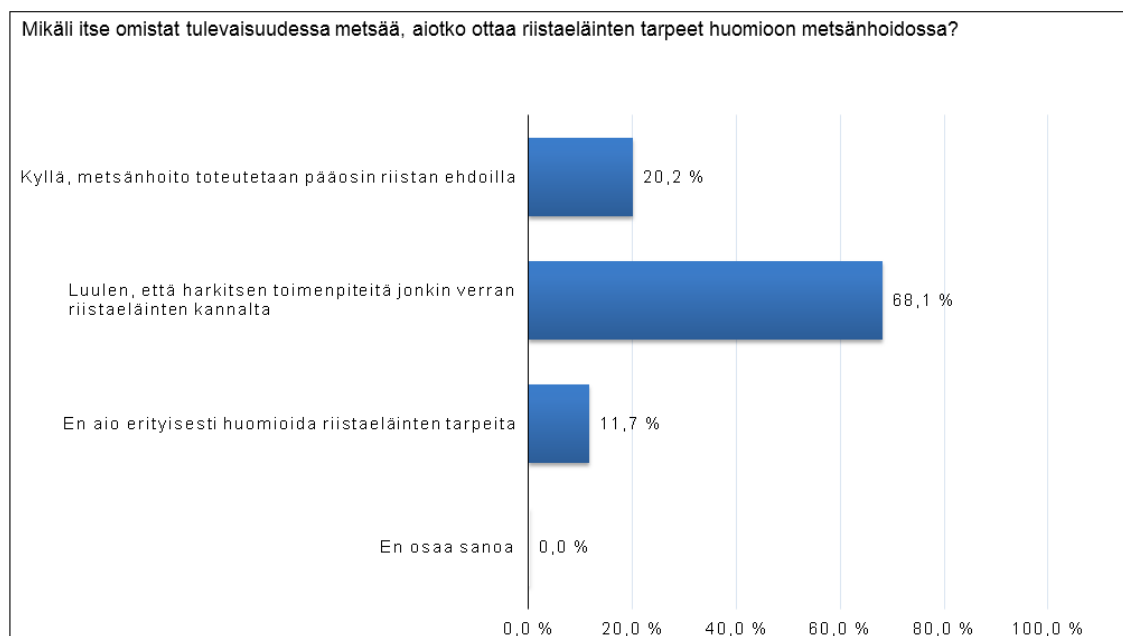
Riistametsänhoidon menetelmien hallitsemista pidetään myös ammatillisesti tärkeänä (58,1 %) tai ainakin hyödyllisenä (40,9 %). Ainoastaan yksi opiskelija ei uskonut riistametsänhoidolla olevan ammatillista merkitystä. (Kuvio 5.) Suurin osa vastaajista (84,2 %) myös uskoo riistametsänhoidon ja muun luonnonhoidon yleistyvän tulevana vuosina, loput heistä joko eivät usko näin tapahtuvan tai eivät osanneet sanoa.

Kuvio 5. Riistametsänhoidon ammatillinen tärkeys.

Opiskelijoilta kysyttiin myös kuinka todennäköistä metsän omistaminen tulevaisuudessa on heidän kohdallaan. Jopa noin puolet vastanneista (49,5 %) joko uskoi hyvin todennäköisesti omistavansa tulevaisuudessa metsää tai kertoi jo nyt olevansa metsänomistajia. Vähän yli kolmannes (36,8 %) puolestaan piti metsän omistamista melko todennäköisenä. Kaksi opiskelijaa ei ollut kiinnostuneita metsänomistamisesta tai piti sitä epätodennäköisenä, loput (11,6 %) eivät osanneet sanoa.

Enemmistö vastaajista (68,1 %) uskoi ainakin harkitsevansa metsänhoidon toimenpiteitä riistan kannalta, mikäli omistaa tulevaisuudessa metsää. Vajaa neljännes (20,2 %) puolestaan kertoi toteuttavansa metsänhoitoa jopa pääosin riistan ehdoilla. Loput vastaajat (11,7 %) eivät erityisesti huomioisi riistaeläinten tarpeita. (Kuvio 6.)

Kuvio 6. Riistan huomiointi omissa metsissä.

Metsänhoitotoimenpiteissä huomioitavista eläinlajeista tärkeimpinä monet vastaajat näkivät metsäkanalinnut (74,2 %), mutta toisaalta lähes kolmannes (29,5 %) piti kaikkien lajien huomioimista yhtä tärkeänä. Hirvieläinten huomioimista etusijalla piti 13,7 prosenttia vastaajista, samoin jänisten. Muutaman vastaajan (4,2 %) mielestä mitään yksittäistä lajia ei tarvitse huomioida.

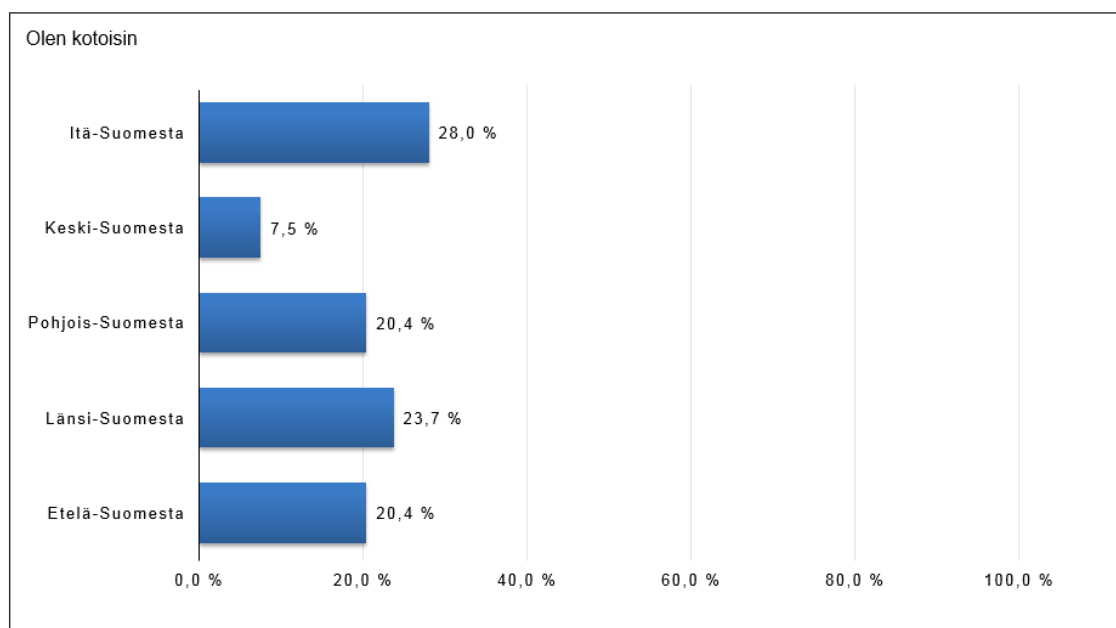
Vastaajista enemmistön (67,7 %) mielestä eläinten tarpeet olisi hyvä huomioida metsänkäsittelyssä. Erittäin tärkeänä asiaa piti hieman yli neljännes vastaajista (22,6 %). Yhden opiskelijan mukaan riistaeläimiä ei tarvitse huomioida ollenkaan, loput (8,6 %) eivät osanneet sanoa.

Ne 15 vastaajaa jotka eivät pitäneet riistametsänhoitoa tärkeänä, kertoivat syiksi esimerkiksi metsän taloudellisen tuoton kärsimisen (33,3 %), riistametsänhoidosta aiheutuneen ylimääräisen työn (33,3 %) tai sen että riistametsänhoito on heille aiheena liian vieras (33,3 %). Muutama vastaaja (20 %) oli myös sitä mieltä, että metsissä muut monikäytön vaihtoehdot ovat heidän mielestään etusijalla.

6.4 Vastaajien tausta

Kyselyyn osallistuneista opiskelijoista 48,4 prosenttia oli kolmannen ja 51,5 prosenttia neljännen vuoden opiskelijoita. Lienee syytä huomioida että Seinäjoen ammattikorkeakoulussa oli kyselyn tekohetkellä koulutusohjelman lakkauttamisen vuoksi jäljellä enää neljännen vuoden metsätalousopiskelijoita.

Vastaajat olivat kotoisin joka puolelta Suomea. Keski-Suomesta vastaajia oli selvästi vähiten, mutta muuten vastaajia oli melko tasaisesti eri puolilta maata. Alla olevassa kuvaajassa on esitetty vastaajien määrän jakautuminen sen mukaan, mistä he olivat kotoisin.

Kuvio 7. Vastaajien määrän jakautuminen alueittain.

Kysyttäessä opiskelijoilta heidän luontoon liittyvistä harrastuksistaan, kertoi suurin osa harrastavansa joko metsästystä, kalastusta tai molempia. Myös sienestys, marjastus sekä vaeltaminen ja muu retkeily olivat suosittuja. Osa vastaajista oli mukana myös partiotoiminnassa.

6.5 Suhtautuminen riistanhoitoon

Aktiivisia metsästyksen harrastajia kertoi olevansa hieman alle kolmannes vastaajista (30,5 %), ja satunnaismetsästäjääkin noin viidennes (21,1 %). Lisäksi 24,2 prosenttia vastanneista oli kiinnostuneita aloittamaan metsästysharrastuksen tulevaisuudessa, mutta saman verran oli myös niitä joita se ei kiinnosta. Lähes kaikki metsästystä harrastavat kertoivat myös jonkun muun perheenjäsenensä harrastavan sitä. Muista riistanhoitotoimista moni kertoi osallistuvansa varsinkin riistaeläinten talviruokintaan ja riistakolmiolaskentoihin.

Suosituinta metsästysharrastus oli Itä- ja Pohjois-Suomesta kotoisin olevien keskuudessa. Vastauksista kävi myös ilmi, että opiskelijat jotka eivät harrasta metsästystä, eivät muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta osallistu muuhunkaan riistanhoitotoimintaan. Aktiivisten ja satunnaisten metsästäjien keskuudessa myös muu riistanhoito sen sijaan vaikutti olevan yhtä suosittua.

Vastanneiden keskuudessa yleisimmin metsästettäviä riistaeläinlajeja olivat metsäkanalinnut (64,5 %), hirvieläimet (66,1 %) sekä vesilinnut (53,2 %). Monet kertoivat metsästävänsä myös pienpetoja (29 %), muista lajeista mainittiin muun muassa kyyhky, majava sekä karhu.

Metsästykseseen liittyen opiskelijoilta tiedusteltiin heidän kiinnostustaan vuokrata mahdollisia omia maitaan tulevaisuudessa metsästysseurojen käyttöön. 15,4 prosenttia vastanneista kertoi jo nyt vuokraavansa maitaan seuroille, ja 42,9 prosenttia kertoi aikovansa tehdä näin tulevaisuudessa. Noin kolmannes (34,1 %) kertoi olevansa ainakin kiinnostuneita maidensa vuokraamisesta, kun taas loput (7,7 %) eivät näin aio tehdä.

6.6 Avoin palaute

Lopuksi opiskelijoilta pyydettiin omin sanoin kertomaan mielipiteitään riistametsänhoidosta ja sen opetuksesta. Vastajat pitivät riistametsänhoitoa lähes poikkeuksetta tärkeänä ja mielenkiintoisena aiheena, ja olivat sitä mieltä, että sitä

tulisi käsitellä kouluissa nykyistä enemmän. Opiskelijat kertoivat, etteivät vielä nykyisen opetuksen pohjalta tiedä aiheesta paljoakaan, vaikka pitävätkin sen menetelmien tuntemista ammatillisesti tärkeänä. Aiheesta oli esimerkiksi etsitty tietoa itsenäisesti, koska opetuksesta sitä ei yksinkertaisesti saanut.

Suurimmat kehittämistarpeet opetuksessa liittyvätkin opiskelijoiden mukaan juuri kurssien laajuuteen. Lähes kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että kurssit ovat liian suppeita ja että aiheeseen ei perehdytä riittävän syvällisesti. Opiskelijat myös moittivat sitä, ettei riistametsänhoitoon oltu perehdytty kuin yhdellä lyhyehköllä kurssilla, ja toivoivat riistan huomioimisen jatkossa tulevan edes jossain määrin osaksi myös muita metsänhoidon teemoja.

Merkittävä enemmistö vastaajista toivoi riistametsänhoidon opetukseen lisää käytäntöä, kuten hyvin hoidettuihin riistametsiin tutustumista. Riistametsänhoidon tulisi palautteen mukaan myös kulkea alusta asti eri teemojen rinnalla sen sijaan, että asiat keskitettäisiin kokonaan yhdelle kurssille. Eräs vastaaja ehdotti myös, ettei riistametsänhoitoa jatkossa edes opetettaisi erillisenä aiheena, vaan sisällytettäisiin se muihin kursseihin.

7 Johtopäätökset

Tuloksista ilmenee, että opiskelijat ovat varsin yleisesti kiinnostuneita riistametsänhoitoon liittyvistä asioista. Opiskelijat näkivät riistan tärkeänä luonnonvarana, ja siksi myös riistametsänhoitoa pidettiin mielenkiintoisena ja tarpeellisena tuntea. Selkeimpiä tuloksissa esitettyjä korkeakouluopetukseen liittyviä kehittämistarpeita olivat käytännön opetuksen lisääminen ja riistametsänhoidollisten näkökulmien laajempi huomioiminen. Esimerkiksi opintojen kautta hankittua käytännön kokemusta kertoi omaavansa vain muutama opiskelija. Lisäksi toivottiin että riistametsänhoitoon liittyviä valinnaisia opintoja lisättäisiin, sillä joitakin opiskelijoita kiinnostaisi syventyä aiheeseen myös perusteita laajemmin.

Aihetta tulisi kouluissa käsitellä myös nykyistä monipuolisemmin, esimerkiksi käymällä eri metsänhoidon työlajien yhteydessä läpi kuinka tietyt toimenpiteet voitaisiin toteuttaa riistan kannalta suotuisimmalla tavalla. Vaikka opetus itsessään olikin monien vastanneiden mielestä ollut hyvää, oli riista-asiat usein käsitelty liian nopeasti, eikä niihin välttämättä oltu palattu enää myöhemmässä opetuksessa. Osittain tämän vuoksi nykyinen opetus ei anna riittäviä valmiuksia siihen, että asiat osattaisiin ottaa itsenäisesti huomioon myös käytännössä.

Ristiintaulukointia soveltamalla selvisi, ettei esimerkiksi koulutuksen laajuutta käsittelevissä vastauksissa ollut havaittavissa erityisiä oppilaitosten sisäisiä yhtäläisyyksiä, vaan keskenään eriäviä mielipiteitä löytyi jokaisen ammattikorkeakoulun opiskelijoilta. Eri koulujen välillä ei myöskään ilmennyt selkeitä eroja, eikä näin ollen voida päätellä että parannettavaa olisi erityisesti jonkin tietyn oppilaitoksen tarjoamassa koulutuksessa. Myöskään muista kysymyksistä saaduissa vastauksissa ei myöhemmin havaittu opiskelupaikkojen välisiä eroja tai yhteyksiä.

Koska niin monet opiskelijat kertoivat olevansa kiinnostuneita myös metsien riistapainotteisesta hoidosta mahdollisissa omissa metsissään, tulisi esimerkiksi Suomen riistakeskuksen tarjota yksityishenkilöille helposti saatavilla olevaa tietoa ja neuvontaa riistametsänhoidosta. Tulevaisuuden kannalta kiinnostava tieto oli myös se, että selvä enemmistö opiskelijoista jotka uskoivat todennäköisesti olevansa tulevaisuudessa metsänomistajia tai olivat sellaisia jo nyt, piti riistametsänhoidon menetelmien osaamista tärkeänä. Näin ollen voidaan olettaa yksityishenkilöille järjestettävällä riistametsänhoitokoulutuksella olevan jatkossa kysyntää.

Opiskelijoiden metsästysaktiivisuutta pyrittiin kartoittamaan, jotta nähtäisiin onko riistametsänhoidon kiinnostavuudella ja aiemmalla riistanhoitoharrastuksella yhteyttä keskenään. Ristiintaulukoinnilla ilmenikin, että metsästystä joko aktiivisesti tai satunnaisesti harrastavat ovat keskimäärin muita kiinnostuneempia myös riistan huomioimisesta metsänkäsittelyssä. Esimerkiksi yhtä poikkeusta lukuun ottamatta kaikki opiskelijat, jotka vastasivat olevansa kiinnostuneita toteuttamaan metsänhoitoa pääosin riistan ehdoilla, kertoivat myös harrastavansa met-

sästyistä vähintään satunnaisesti. Toimenpiteitä riistaeläinten kannalta mahdollisesti harkitsevia sen sijaan löytyi melko tasaisesti niin metsästyistä harrastavista kuin muistakin vastaajista.

Myös kiinnostus esimerkiksi riistametsänhoitoon liittyvän tiedon hankintaa kohtaan oli jonkin verran suositumpaa metsästyistä harrastavien opiskelijoiden keskuudessa. Sen sijaan mielipiteet riistametsänhoidon lisäämisestä opetuksessa eivät niinkään riippuneet metsästysharrastuksesta, vaan sitä kaipasivat opetuksen lisää myös monet sellaiset opiskelijat jotka eivät olleet kiinnostuneita metsästyksestä tai muusta riistanhoitotoiminnasta.

Lähteet

- Luonnonvarakeskus. 2014. Sekametsät tuottavat enemmän puuta.
<http://www.luke.fi/uutiset/sekametsat-tuottavat-enemman-puuta>.
 23.4.2016
- Maa- ja metsätalousministeriö. 2015. Suomen metsäkanalintujen hoitosuunnitelma.
http://mmm.fi/documents/1410837/1720628/Suomen_metsakanalintujen_hoitosuunnitelma.pdf/98514f16-64b7-42f8-acc6-6870f5a92ddc.
 12.4.2016.
- Matala, J & Poteri, M. 2012. Hirvikarkotekokeista selkeitä tuloksia – Trico vähensi vahinkoja talvilaidunalueilla. Metsäntutkimuslaitos.
http://www.metla.fi/tiedotteet/2012/pdf/Taimiuutiset_2-2012-hirvikarkote.pdf. 25.4.2016.
- Metsähallitus. 2015. Ekosysteemipalvelut.
<http://www.metsa.fi/ekosysteemipalvelut>. 23.4.2016.
- Metsäkeskus. 2014. Riistanhoito talousmetsissä.
<http://www.metsakeskus.fi/riistanhoito-talouismetsissa#.Vw3-ifmLRD8>. 13.4.2016.
- Metsäntutkimuslaitos. 2012. Hirvi.
http://www.metla.fi/metinfo/metsienterveys/lajit_kansi/alalce-n.htm.
 12.4.2016.
- Metsäntutkimuslaitos. 2013. Jänikset.
http://www.metla.fi/metinfo/metsienterveys/lajit_kansi/lepusp-n.htm.
 18.4.2016.
- Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio. 2014a. Hyvän metsänhoidon suositukset – Riistametsänhoito. http://tapio.fi/wp-content/uploads/2015/06/Metsanhoidon_suosituksset_riistametsanhoitoon_verkkojulkaisu20141.pdf. 8.4.2016.
- Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio. 2014b. Riistapainotteiset metsänhoitosuosituksset – työryhmäraportti.
<http://spotidoc.com/doc/3477724/riistapainotteiset-mets%C3%A4nhoitosuosituksset>. 11.4.2016.
- Rantala, E & Miettinen, J. 2015. Lainsäädäntö tukee riistametsänhoitoa. Suomen riistakeskus. <http://metsaan-lehti.fi/fi/artikkeli/lainsaadanto-tukee-riistametsanhoitoa> . 13.4.2016.
- Riistakolmiot.fi – Pienriistan seurantajärjestelmä. 2014a. Metso.
<https://riistakolmiot.fi/riistaelaimet/metso-tetrao-urogallus>. 15.4.2016.
- Riistakolmiot.fi – Pienriistan seurantajärjestelmä. 2014b. Teeri.
<https://riistakolmiot.fi/riistaelaimet/teeri-tetrao-tetrix>. 15.4.2016.
- Riistakolmiot.fi – Pienriistan seurantajärjestelmä. 2014c. Pyy.
<https://riistakolmiot.fi/riistaelaimet/pyy-bonasa-bonasia>. 15.4.2016.
- Riistakolmiot.fi – Pienriistan seurantajärjestelmä. 2014d. Riekko.
<http://riistakolmiot.fi/riistaelaimet/riekko-lagopus-lagopus>. 22.4.2016.
- Salo, K. 2015. Metsä: Monikäyttö ja ekosysteemipalvelut. Luonnonvarakeskus.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-326-123-5>. 11.4.2016.

- Suomen Metsäyhdistys ry. 2015. Näin teet talousmetsästäsi riistametsän.
<http://www.smy.fi/artikkeli/nain-teet-talousmetsastasi-riistametsan>.
12.4.2016.
- Suomen riistakeskus. 2015a. Hirvikanta.
<http://riista.fi/riistatalous/riistakannat/hoitosuunnitelmat/hirvikanta>.
12.4.2016.
- Suomen riistakeskus. 2015b. Riistametsänhoito. http://riista.fi/wp-content/uploads/2015/09/riistametsa_esite_fi.pdf. 12.4.2016
- Valtioneuvoston asetus 594/2015.

Kyselyn saateteksti

Hyvä metsäalan opiskelija,

Kartoitamme metsäalan ammattikorkeakouluopiskelijoiden kiinnostusta riistametsänhoidon opiskeluun, ja heidän asenteitaan riistaa suosivaa metsänhoitoa kohtaan. Kysely kartoittaa riistametsänhoidon koulutuksen tarvetta, ja tuloksia hyödynnetään koulutusmateriaalien ja viestinnän suunnittelussa.

Kysely on osa opinnäytetyötä, ja se on suunniteltu yhteistyössä Suomen riistakeskuksen kanssa.

Vastaajien tietosuojasta pidetään tarkasti huolta. Vastaajien tunnistetietoja ei käytetä muihin tarkoituksiin eikä välitetä kolmansille osapuolille. Tulokset esitetään siten, etteivät yksittäisen vastaajan tiedot tule esille.

Kysely on avoinna 3.4.2016 asti.

Kyselyn lopussa kysymme vastaajan nimen ja sähköpostiosoitteen. Tietoja käytetään ainoastaan palkintojen arpomista varten. Kyselyyn vastanneiden ja yhteystietonsa antaneiden kesken arvomme kolme lahjakorttia (1x100 euroa ja 2x50 euroa) Partioaitaan. Voittajiin otetaan yhteyttä huhtikuussa.

Lisätietoja kyselystä antavat Janne Heiskanen (janne.heiskanen@edu.karelia.fi) ja Mirja Rantala (p. 050 464 1453 tai mirja.rantala@riista.fi)

Yhteistyöstä kiittäen,

Janne Heiskanen
Opiskelija, Karelia-ammattikorkeakoulu

Mirja Rantala
Erikoissuunnittelija, Suomen riistakeskus

Kyselylomake

1. Kuinka tuttu aihe riistametsänhoito on sinulle (joko opintojen kautta tai ennestään)?
 - a. Hyvin tuttu
 - b. Melko tuttu
 - c. En osaa sanoa
 - d. Melko vieras
 - e. Täysin vieras
2. Oletko päässyt tutustumaan riistametsänhoidon menetelmiin käytännössä (omissa tai perheen metsissä tai esim. harjoittelussa)?
 - a. Kyllä
 - b. En
3. Mikäli vastasit edelliseen kysymykseen **kyllä**, kertoisitko tarkemmin missä olet näihin menetelmiin tutustunut? (Avoin vastaus)
4. Onko opinnoissanne käsitelty riistametsänhoitoon liittyviä asioita?
 - a. On varsin paljon
 - b. On kohtalaisesti
 - c. On, mutta varsin vähän
 - d. Ei ollenkaan
5. Tulisiko metsätalouden opetuksessa kiinnittää nykyistä enemmän huomiota riistametsänhoitoon?
 - a. Kyllä, selvästi enemmän
 - b. Kyllä, hieman enemmän
 - c. Ei, nykyinen opetus riittää
 - d. Ei, aiheeseen keskitytään liikaa
6. Minkä vuoden opintoihin riistametsänhoidon voisi mielestäsi luontevimmin sisällyttää?
 - a. Ensimmäisen
 - b. Toisen
 - c. Kolmannen
 - d. Neljännen
7. Tulisiko riistametsänhoidon olla valinnainen vai pakollinen opintokokonaisuus?
 - a. Valinnainen
 - b. Pakollinen
8. Tulisiko menetelmien opiskeluun sisällyttää käytännön harjoittelua maastossa?
 - a. Kyllä

Kyselylomake

- b. Ei
9. Oletko lukenut esimerkiksi lehti- tai nettiartikkelin riistametsänhoidosta?
- a. Olen
- b. En ole
10. Tulisiko riistametsänhoidon näkyä mediassa nykyistä enemmän?
- a. Kyllä
- b. Ei
11. Mikäli vastasit edelliseen kysymykseen **kyllä**, missä medioissa haluaisit tietoa aiheesta? (Avoin vastaus)
12. Oletko hankkinut itsenäisesti tietoa riistametsänhoidosta?
- a. Kyllä
- b. En
13. Mikäli hankit itsenäisesti tietoa, löytyykö sitä mielestäsi riittävän helposti?
- a. Kyllä, tietoa on tarvittaessa saatavilla hyvin
- b. Tietoa on saatavilla kohtalaisesti
- c. Tietoa löytyy, mutta sen hankkiminen on haastavaa
- d. Tietoa on vaikeaa löytää
14. Mikäli olet hankkinut tietoa riistametsänhoitoa, minkälaisia lähteitä olet käyttänyt apunasi?
- a. Internet
- b. Sanomalehdet, jäsen- ja aikakauslehdet
- c. Muu kirjallisuus
- d. Tv, radio
- e. Alan toimijoiden järjestämät koulutukset
- f. Muu lähde, mikä?
15. Millaisilla materiaaleilla tietoa riistametsänhoidosta saisi parhaiten välitettyä opiskelijoille? (Avoin vastaus)
16. Missä ja miten materiaalit tulisi julkaista? (Avoin vastaus)
17. Oletko kiinnostunut suorittamaan riistametsänhoidon verkkokurssin?
- a. Kyllä, mikäli se kuuluu opintoihini
- b. Kyllä, vaikka se ei kuuluisikaan opintoihini

Kyselylomake

c. En ole kiinnostunut

18. Uskotko metsänomistajien olevan kiinnostuneita riistapainotteisesta metsänhoidosta?

- a. Kyllä, metsänomistajat ovat hyvin kiinnostuneita
- b. Metsänomistajat ovat jonkin verran kiinnostuneita
- c. En usko aiheen kiinnostavan metsänomistajia

19. Onko riistametsänhoidon menetelmien hallitseminen mielestäsi tärkeää ammattitaitosi kannalta?

- a. Kyllä, menetelmät on tärkeää osata
- b. Menetelmien osaamisesta voi olla jonkin verran hyötyä
- c. En usko riistametsänhoidolla olevan amatillista merkitystä

20. Uskotko riistametsänhoidon ja muun metsänhoidon yhteydessä tehtävän luonnonhoidon yleistyvän tulevina vuosina?

- a. Kyllä
- b. En osaa sanoa
- c. En usko

21. Mikäli itse omistat tulevaisuudessa metsää, aiotko ottaa riistan tarpeet huomioon metsänhoidossa?

- a. Kyllä, metsänhoito toteutetaan pääosin riistan ehdoilla
- b. Luulen, että harkitsen toimenpiteitä jonkin verran myös riistan kannalta
- c. En aio erityisesti huomioida riistan tarpeita

22. Minkä riistaeläinten tarpeiden huomioiminen olisi omasta mielestäsi tärkeintä?

(Voit valita useamman vaihtoehdon)

- a. Hirvieläinten
- b. Metsäkanalintujen
- c. Jäniseläinten
- d. Kaikkien lajien huomioiminen on yhtä tärkeää
- e. Mitään yksittäistä lajia ei tarvitse huomioida

23. Kuinka tärkeää mielestäsi olisi huomioida riistan tarpeet metsänkäsittelyssä?

- a. Erittäin tärkeää, riistan tarpeet tulee ehdottomasti huomioida
- b. Melko tärkeää, riistan tarpeet olisi hyvä huomioida
- c. En osaa sanoa
- d. Ei tärkeää, riistan tarpeita ei tarvitse huomioida

Kyselylomake

24. Mikäli riistametsänhoito EI mielestäsi ole tärkeää, miksi näin on? (Voit valita useamman vaihtoehdon)
- a. Metsän taloudellinen tuotto kärsii liikaa
 - b. Riistametsänhoidosta aiheutuu liikaa ylimääräistä työtä
 - c. Metsissä tulisi riistanhoidon sijaan keskittyä muihin monikäytön vaihtoehtoihin
 - d. Riistametsänhoito on aiheena liian vieras
 - e. Muu syy, mikä?
25. Opiskelen tällä hetkellä
- a. Kolmatta vuotta
 - b. Neljättä vuotta
26. Olen kotoisin
- a. Itä-Suomesta
 - b. Keski-Suomesta
 - c. Pohjois-Suomesta
 - d. Länsi-Suomesta
 - e. Etelä-Suomesta
27. Oppilaitokseni
- a. Karelia AMK
 - b. Seinäjoen AMK
 - c. Lapin AMK
 - d. Tampereen AMK
 - e. Hämeen AMK
 - f. Mikkelin AMK
28. Kuinka todennäköistä on, että omistat tulevaisuudessa metsää?
- a. Hyvin todennäköistä/olen metsänomistaja jo nyt
 - b. Melko todennäköistä
 - c. En osaa sanoa
 - d. Epätodennäköistä/metsän omistaminen ei kiinnosta minua
29. Onko sinulla luontoon liittyviä harrastuksia? Minkälaisia? (Avoin vastaus)
30. Mikäli omistat tulevaisuudessa metsää, olisitko kiinnostunut/aiotko vuokrata metsiäsi metsästysseuran käyttöön?
- a. Olen jo vuokrannut metsää metsästysseuralle
 - b. Aion vuokrata metsiäni metsästysseuroille
 - c. Olen kiinnostunut vuokraamaan metsiäni metsästysseuroille

Kyselylomake

d. En aio/en ole kiinnostunut

31. Harrastatko metsästystä?

a. Harrastan aktiivisesti

b. Harrastan satunnaisesti

c. En harrasta, mutta olen kiinnostunut harrastamaan tulevaisuudessa

d. En harrasta, enkä usko harrastavani tulevaisuudessakaan

32. Harrastaako joku muu perheessänne metsästystä?

a. Kyllä

b. Ei

33. Osallistutko johonkin muuhun riistanhoitoon liittyvään toimintaan (eläinten ruokinta, riistalaskennat tms.)? Kuvaile omin sanoin

34. Mikäli sinä tai perheenjäsenesi harrastatte metsästystä **edes satunnaisesti**, minkälaista riistaa pääasiassa metsästätte? (Voit valita useamman vaihtoehdon)

a. Metsäkanalinnut

b. Hirvieläimet

c. Metsäjänis, rusakko

d. Vesilinnut

e. Pienpedot

f. Muu riista (Avoin vastaus)

35. Haluatko kertoa muuta riistametsänhoitoon tai sen opetukseen liittyen? (Avoin vastaus)

36. Anna palautetta kyselystä (Avoin vastaus)

Poimintoja avoimista vastauksista

Kysymys 11 – Missä medioissa haluaisit tietoa aiheesta? (Kaikkiaan 39 vastausta)

- “Nuoremmille suunnatuissa medioissa, jossa kerrottaisiin mm. tavallisen metsästyksen olevan riistanhoitoa”.
- “Ainakin edes lehtiartikkeleissa.”
- “Metsätaloutta käsittelevissä lehtiartikkeleissa. Olen huomannut eri sanomalehdissä metsänomistajille suunniteltuja teemapäiviä joten näihin voisi sisällyttää riistametsänhoitoa. Tällä tavalla myös vanhemmat metsänomistajat saisivat tietoa riistametsänhoidosta”.
- “Uutisissa puhutaan riistanhoidosta vain metsästyskauden alkaessa ja se on väärin. Tavalliselle kansalle ei välttämättä selviä se, että riistaa tulee ajatella ympäri vuoden.”
- “Metsäyhtiöiden tiedotteissa.”
- “Tv.”
- “Internet, lehdet.”
- “Metsäteollisuuden yritykset voisivat rummuttaa asiaa ja tuoda esiin.”
- “Metsäammattilaisille ja maanomistajille suunnautissa lehdissä, koska heidän päätöksillä ja teoilla on kaikkein suurin vaikutus riistametsienhoitoon. Lisäksi metsästäjille suunnatuissa lehdissä voisi olla enemmän artikkeleita kyseisestä aiheestä, jotta he voivat kertoa ja levittää sanaa esimerkiksi maanomistajille”.
- “Näkyvyys myös muissa päivälehdissä kuin Maaseudun tulevaisuudessa olisi hyväksi alalle.”
- “Metsästys- ja muissa riista-alaan liittyvissä lehdissä sekä myöskin satunnaisesti suurimmissa valtakunnan aamu- ja iltapäivälehdissä. Telvisiossakin voisi olla aiheesta dokumentteja tai vaikka nykyään niin suosittua realitya, niin tulisi tv-ohjelmistoihinkin vähän monipuolisuutta”.
- “Maaseudun tulevaisuus, Helsingin sanomat, Yle ym. "valtamedia" ja "maallikoiden media" eli riista- ja metsäammattilaisten medioiden ulkopuolelle.”

Kysymys 15 – Millaisilla materiaaleilla tietoa riistametsänhoidosta saisi parhaiten välitettyä opiskelijoille? (Vastauksia kaikkiaan 60)

- “Harjoittelemalla ja tutustumalla asiaan käytännössä.”

Poimintoja avoimista vastauksista

- "Ilmaiset jaettavat oppaat, joihin tutustuminen voisi tapahtua luennon ja maastokäynnin merkeissä. Opas jäisi opiskelijalle ja sitä voisi hyödyntää tulevaisuudessa työelämässä."
- "Parhaiten tieto menee perille vierailevien luennoitsijoiden ja maastoreissujen kautta."
- "Käytännön koulutus maastossa sekä mahdollinen video- ja kuvamateriaali."
- "Riistatoimihenkilöiden järjestämät esitykset/seminaarit. Opettajien tietämys ei välttämättä riitä tarpeeksi kattavasti lajien ja valtakunnan läpi."
- "Käytäntö tai asiasta kertominen oikealla tavalla luennolla. Harva jaksaa tai viitsii lukea materiaalia, joka on laitettu nettiin."
- "Käyttämällä kohteilla, joissa on otettu riistametsänhoito huomioon. Kohteita varten voisi olla jonkinlainen lomake mistä voisi tarkemmin lukea mitä kohteessa on tehty ja miksi ja ennen ja jälkeen valokuvat kohteesta olisivat varmasti hyviä havainnoinnin kannalta."
- "Asiantuntijoiden pitämällä luennoilla. Luennoilla tulisi esittää paljon kuvia riistametsistä. Kuvat ovat mielestäni tehokkain ja selkein tapa esittää riistämetsiä ja millaisia niiden tulisi olla."
- "Metsäalan julkaisut."
- "Oppikirjat, tutkimukset ja julkaisut."
- "Vierailijaluennot, käytännön esimerkkeihin liittyvillä opetuksilla/harjoituksilla."
- "Info-vihkoset on minusta hyviä. Kätevintä on kun se on netissä pdf-muodossa ja kaikki tieto löytyy yhdestä paikasta. Sopii myös esim. opinnäytetyön lähteeksi hyvin."
- "Ei se ole materiaalista, vaan opettajista kiinni.. Riistametsänhoidon saisi ehkä parhaiten välitettyä integroimalla sen muuhun metsänhoidon materiaaliin (tulisi "vahingossa samalla")."
- "Internet ja asiaan kuuluvat lehdet, sekä kirjallisuus."

Kysymys 35 – Haluatko kertoa muuta riistametsänhoitoon tai sen opetukseen liittyen? (Kaikkiaan 23 vastausta)

- "Riistanhoidon opetus on liian suppeaa ammattikorkeakoulussa. En tiedä miten muualla mutta ainakin Lapin AMK tapauksessa."
- "Vierailut hyvin toteutettuihin riistametsiköihin olisi todella hyvä lisä teoriaopintoihin."

Poimintoja avoimista vastauksista

- "Ehdottomasti paras tapa opettaa riistametsänhoidon periaatteita on maastokäynnit esimerkkikohteilla. "
- " En."
- "Kun Suomi alkaa tehostamaan metsänhoitoa entisestään lisääntyvän puunkypsyntyn vuoksi, olisi tärkeää pitää maltti hakkuissa, jotta riistaeläinten elinympäristöt eivät järkkäyisi liikaa. Etenkin tulevaisuudessa voisin kuvitella riistametsänhoidon tulevan tarpeeseen."
- "Toivon että kyselyn ja opinnäytetyö auttaa riistametsänhoidon tiedon saamista metsäalanopintoihin ja metsäalanammattilaisille. Tämä on erittäin tärkeä aihe ja mielestäni sen pitäisi olla lähtökohtana poikkeuksetta jokaisessa metsätaloustoimenpiteessä!"
- "Mikkelissä pidetyssä valinnaisessa kurssissa oli vetäjänä riistakeskuksen oma toimihenkilö. Oli todella hyvä kurssi."
- "Riista tulisi yhä enemmän nähdä hyödynnettävänä ja arvokkaana luonnonvarana, joka lisää metsän tuottoa, mikäli vain ymmärtää tuottamaansa riistaa metsästään poimia."
- "Tamkissa aiheen opiskelu on pääasiassa vapaavalinnaista, ja mielestäni se on toimiva systeemi."
- "Parhaiten asian oppii näkemällä toimenpiteet ja niiden käytännön toimivuuden luonossa."
- "Meillä oli muutaman päivän luento riistanhoidosta yhdistettynä metsänhoitoon. Kurssi oli hyvä, mutta ei läheskään riittävä, että osaisi ottaa näitä asioita tulevassa työssä huomioon esim. puunostajana ja puunkorjuun ohjeistamisessa."
- "Mielestäni erittäin mielenkiintoista ja tärkeääkin, mutta ehkä tämä aihe ei ole se opintojen tärkein painopiste."
- "Meillä TAMKissa sitä on todella surkean vähän ja sen lisääminen olisi enemmän kuin toivottavaa. Oman aktiivisuuteni takia olen aiheeseen jonkin verran tutustunut, mutta voin kuvitella, että monella kurssikaverillani osaaminen on huomattavan heikkoa."
- "Riistametsänhoito on hyvä osata ja sen tulisi olla kattavana kokonaisuutena osa opintoja."
- "Mielestäni riistametsänhoito olisi mielenkiintoinen aihe sivuaineeksi metsäalaa tai vastaavaa opettavissa kouluissa. Itse en tiedä riistametsänhoidosta paljonkaan, mutta haluaisin tietää ja siksi olisi mukavaa jos se voisi olla valinnaisena aineena koulutuksessa."